

krogerus

KROGERUKSEN
TEKIJÄNOIKEUDELLINEN
VUOSIKATSAUS **2023**

Alkusanat

Käsissäsi on Krogeruksen tekijänoikeudellisen vuosikatsauksen kolmas painos. Teoksen tarkoituksena on alusta alkaen ollut tarjota lukijoille tiiviissä muodossa katsaus tuoreimpaan tekijänoikeudelliseen oikeuskäytäntöön. Näin on myös tänä vuonna: olemme koonneet tähän vuosikatsaukseen sekä relevantit kotimaiset tekijänoikeudelliset tuomioistuinratkaisut että Euroopan unionin tuomioistuimen tekijänoikeudelliset ratkaisut kuluneen vuoden ajalta seurattuna lokakuun puoliväliin asti. Lisäksi mukana on muutamia poimintoja ajankohtaisesta ulkomaisesta oikeuskäytännöstä ja tekijänoikeusneuvoston lausunnoista, joilla on oma merkittävä roolinsa tekijänoikeudellisen tulkintakäytännön muovaajana Suomessa, erityisesti kotimaisten tuomioistuinratkaisujen määrän ollessa useimpina vuosina varsin alhainen.

Tekijänoikeudellista oikeuskäytäntöä onkin määrällisesti tänä vuonna jonkin verran edellisvuotta vähemmän, ja etenkin Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisujen määrä jää selvästi edellisvuosia alhaisemmaksi. Yksiselitteistä syytä tällä ei ole nähtävissä, eikä kyse varmastikaan ole siitä, etteikö tekijänoikeuden peruskysymysten saralla edelleen riittäisi runsaasti tulkinnanvaraisia kysymyksiä. Kyse saattaa olla vain tilastollisesta poikkeamasta ja onkin luultavaa, että ratkaisujen määrä tulee taas seuraavina vuosina kasvamaan, etenkin jos ja todennäköisesti kun unionin jäsenvaltioiden kansallisissa tuomioistuimissa sekä Euroopan unionin tuomioistuimessa päästään arvioimaan DSM-direktiivin säännösten tulkintaa.

Aihealue, jonka voi jo nyt ennakoida aiheuttavan mielenkiintoisia tekijänoikeudellisia pulmia myös tuomioistuimille, on tekoäly ja tekoälyavusteisesti aikaansaadut teokset sekä niiden lähdeaineistot. Tänä vuonna tämä trendi ei vielä näy, mutta oletettavaa on, että tämän aihepiirin kysymyksiä tullaan tulevina vuosina ratkomaan myös eurooppalaisissa tuomioistuimissa. Olemme kuitenkin nostaneet tämän vuoden painokseen mukaan kaksi yhdysvaltalaista ratkaisua tältä alueelta ennakoimaan tulevaa.

Toimituskunta ottaa jälleen mielellään vastaan kommentteja ja palautetta tästä kolmannesta painoksesta.

Helsingissä 6.11.2023

Toimitus: Kalle Hynönen, Aleksi Yli-Houhala, Maria Lilius, Annaleena Hakala, Anni Sofia Kivi-Koskinen, Riku Toivio

Krogeruksen Technology, Data & IP -praktiikka

Me Krogeruksen Technology, Data & IP -praktiikassa neuvomme asiakkaitamme immateriaalioikeuksiin liittyvissä toimeksiannoissa niiden koko elinkaaren ajalla ja vastaamme mielellämme kaikkiin immateriaalioikeuksia ja dataa koskeviin kysymyksiin.

Meillä on erityisen vahva asiantuntemus tekijänoikeus-, tavaramerkki-, markkinointi- ja kuluttajansuoja-asioissa, ja edustamme asiakkaitamme säännöllisesti monimutkaisissa, usein rajat ylittävissä immateriaalioikeuksia koskevissa riita- ja sopimusasioissa. Autamme yrityksiä myös hallinnoimaan kotimaisia ja kansainvälisiä tavaramerkkisalkkuja tehokkaasti sekä avustamme liikesalaisuuksiin ja patenteihin liittyvissä asioissa. Uudempana alueena dataan liittyvät oikeudelliset kysymykset ovat kasvattaneet merkitystään huomattavasti – tämä alue pitää sisällään mm. EU:n uuteen data- ja tekoäly-sääntelyyn valmistautumisen.

Toimimme usein asiakkaiden neuvonantajina heidän digitaalisten palveluidensa immateriaalioikeuksiin ja dataan liittyvissä asioissa sekä autamme heitä immateriaalioikeuksien ja datan kaupallistamisessa ja lisensoinnissa. Erityisosaamiseemme kuuluvat muun muassa tutkimus- ja tuotekehitys-sopimukset, dataa koskevat sopimukset ja sisällön jakeluun sekä media-alaan liittyvät sopimukset.

Tarjoamme yksinkertaisia ja käytännöllisiä neuvoja alati muuttuvassa ja kehittyvässä toimintaympäristössä.

Kannen ja sisäsivujen kuvitus: Ilari Hautamäki

© 2023 Asianajotoimisto Krogerus Oy

Sisällysluettelo

Kotimainen tekijänoikeudellinen oikeuskäytäntö

- i. Tekijänoikeuden loukkaaminen, lehdistön lainausoikeus ja päiväntapahtuman käsite – (KKO 2023:48, 29.6.2023)
- ii. Pullon ulkomuodon tekijänoikeus – (MAO:78/2023, *Derby Bar Limited* > *Anora Group Oyj* ja *Brown-Forman Finland Oy*, 17.2.2023)
- iii. Oikeus saada tekijänoikeutta loukanneen tahon yhteystiedot vaatimusten esittämiseksi – (MAO:77/2023, *Sony Music Entertainment Finland Oy*, *Universal Music Oy* ja *Warner Music Finland Oy* > *Sarek Oy*, 17.2.2023)
- iv. Lehdistön lainausoikeus ja päiväntapahtuman käsite – (MAO:61/2023, *A* > *Sanoma Media Finland Oy*, 9.2.2023)
- v. Tekijänoikeuden loukkaus ja sopimuksen tulkinta – (MAO:19/2023, *MK* > *Wild Blue Ky*, 19.1.2023)
- vi. Teleliittymän haltijan yhteystietojen saaminen tekijänoikeussuojatun aineiston luvattoman levityksen perusteella – (MAO:72/2023, *Warner Bros. Entertainment Inc.* > *Telia Finland Oy*, 15.2.2023 ja MAO:H327/2022, *Warner Bros. Entertainment Inc.* > *Telia Finland Oy*, 19.10.2022)

Tekijänoikeusneuvoston lausunnot

- i. Teoksien lainaaminen toisessa teoksessa – (TN 2023:8, 24.10.2023)
- ii. Tekijänoikeus piirroskuvaan – (TN 2023:7, 26.9.2023)
- iii. Hankkeen tekijänoikeus – (TN 2023:6, 29.8.2023)
- iv. Hankehakemusten tekijänoikeus – (TN 2023:4, 23.5.2023)
- v. Tekijänoikeus koruihin – (TN 2023:3, 25.4.2023)
- vi. Yhteisteos; solarigrafiamenetelmällä otettu valokuva – (TN 2023:2, 28.3.2023)
- vii. Esittävä taiteilija opetustoiminnassa – (TN 2023:1, 31.1.2023)
- viii. Lääketieteellisen valintakokeen koekysymysten tekijänoikeus – (TN 2022:4, 22.11.2022)

Euroopan unionin tuomioistuimen tekijänoikeudellinen oikeuskäytäntö

- i. Yksityistä kopiointia koskeva tekijänoikeuden poikkeus ja oikeus välittää teos yleisölle – (EUT, C-426/21, *Ocilion IPTV Technologies GmbH vastaan Seven.One Entertainment Group GmbH ja Puls 4 TV GmbH & Co. KG.*, 13.7.2023)
- ii. Tekijänoikeus ja lähioikeudet, joita sovelletaan satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleenlähettämiseen – (EUT, C-290/21, *Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger Reg. Gen. mbH (AKM) vastaan Canal+ Luxembourg Sàrl.*, 25.5.2023)
- iii. Taustamusiikin soittaminen lentokoneessa sekä äänentoistojärjestelmän olemassaolo koskien yleisölle välittämistä – (EUT, yhdistetyt asiat C-775/21, *Blue Air Aviation SA vastaan UCMR - ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor, ja C-826/21, Uniunea Producătorilor de Fonograme din România (UPFR) vastaan Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători (SNTFC) "CFR Călători" SA*, 20.4.2023)

Kansainvälinen tekijänoikeudellinen oikeuskäytäntö

- i. Tekijänoikeus televisiolähetykseen – (Ruotsin korkein oikeus, Mål: B 1513-22, *Valtakunnansyyttäjä & belN Media Group LLC > AA-H & HA-H*, 12.5.2023)
- ii. Tekijänoikeusrekisteröinnin peruuttaminen ja hylkääminen tekoälyn käytön vuoksi – (Yhdysvaltain tekijänoikeusvirasto (USCO), *Registration Decision on Zarya of the Dawn*, 21.2.2023 ja *Review Board Decision on Théâtre D'opéra Spatial*, 5.9.2023)A

Kotimainen
tekijänoikeudellinen
oikeuskäytäntö

Tekijänoikeuden loukkaaminen, lehdistön lainausoikeus ja päiväntapahtuman käsite – (KKO 2023:48, 29.6.2023)

Keskeinen kysymys

Oliko verkkolehteä julkaiseva mediayhtiö saanut saattaa valokuvan ilman Kimi Räikkösen suostumusta yleisön saataviin päiväntapahtumaa selostettaessa sovellettavan lehdistön lainausoikeuden perusteella? Jos ei, niin oliko valokuvan käyttö ollut sallittua yleisen sitaattioikeuden perusteella?

Tausta

Kimi Räikkönen oli julkaissut huhtikuussa 2020 Instagram-tilinsä Stories-osiossa valokuvan, joka esitti häntä itseään kahvilan kassalla. Sanoma Media Finland Oy:n kustantama Iltä-Sanomat oli 17.4.2020 julkaissut artikkelin Kimi Räikkösestä otsikolla ”Kuuma Minttu – Kimi Räikkönen lähetti viestin vaimolleen nokkelalla kuvalla”, jossa oli käytetty ilman Räikkösen suostumusta kuvankaappausta hänen Instagram-tilillään julkaisemasta valokuvasta. Artikkelissä käsiteltiin Räikkösen kahvilakäyntiä ja hänen siihen liittyvää Instagram-julkaisuaan. Artikkelissa siteerattiin myös ulkomaalaisessa lehdessä julkaistua Räikkösen haastattelua, joka oli koskenut yleisesti hänen kuulumisiaan ja oleskeluaan Suomessa koronataujan aikana.

Räikkönen nosti Sanoma Media Finland Oy:ta vastaan tekijänoikeudenloukkausta koskevan kanteen markkinaoikeudessa, jossa hän vaati muun ohella vahvistettavaksi, että yhtiöllä ei ollut oikeutta saattaa kysymyksessä olevaa kuvaa yleisön saataviin ja yhtiön kieltämistä uudistamasta menettelyä, jossa se oli saattanut kuvan yleisön saataviin sekä yhtiön velvoittamista suorittamaan hänelle kuvan käytöstä hyvitystä. Markkinaoikeus katsoi tuomiossaan, ettei mediayhtiöllä ollut oikeutta saattaa valokuvaa yleisön saataville ilman valokuvaajan suostumusta ja velvoitti mediayhtiön suorittamaan hänelle hyvitystä tekijänoikeuslakiin perustuvan yksinoikeuden loukkauksen perusteella.

Sanoma Media Finland Oy:lle myönnettiin valituslupa markkinaoikeuden päätöksestä korkeimpaan oikeuteen. Yhtiö vaati valituksessaan, että markkinaoikeuden tuomio kumotaan ja että Räikkösen kanne hylätään. Korkeimmassa oikeudessa asiassa oli kyse ensinnäkin siitä, oliko yhtiö saanut saattaa valokuvan ilman Räikkösen suostumusta yleisön saataviin tekijänoikeuslain 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun, päiväntapahtumaa selostettaessa sovellettavan niin sanotun lehdistön lainausoikeuden perusteella. Korkeimmassa oikeudessa oli toissijaisesti arvioitavana se, oliko valokuvan käyttö ollut sallittua tekijänoikeuslain 22 §:ssä tarkoitetun niin sanotun yleisen sitaattioikeuden perusteella.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

i) Päiväntapahtumaa selostettaessa sovellettava lehdistön lainausoikeus

Korkein oikeus katsoi, että Sanoma Media Finland Oy ei ollut saanut julkaista Räikkösen valokuvaa vedoten lehdistön lainausoikeuteen, koska yhtiön julkaiseman verkkolehden artikkelissa ei ollut kysymys tekijänoikeuslain 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun päiväntapahtuman selostamisesta. Korkein oikeus totesi ensinnäkin, että valokuvan käyttö päiväntapahtumapoikkeuksen nojalla edellyttää sitä, että valokuva on julkistettu ja että sitä käytetään sanomalehdessä tai aikakauskirjassa. Valokuva ei myöskään saa olla valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi. Näiden edellytysten täyttyminen oli korkeimman oikeuden arvion mukaan tässä asiassa riidatonta. Toiseksi valokuvaa on käytettävä päiväntapahtumaa selostettaessa ja sen on liityttävä tekstiin. Korkeimman oikeuden mukaan tekijänoikeuslain 25 §:n 1 momentin 2 kohtaa on tietoyhteiskuntadirektiivin perusteella tulkittava siten, että valokuvan käyttö on sallittua vain siltä osin kuin se on perusteltua tiedotustarkoituksen vuoksi.

Korkein oikeus katsoi, että tekijänoikeuslain mukaisen päiväntapahtuman ei ole unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella tulkittava tarkoittavan mitä tahansa tapahtumaa, josta lehdistö katsoo yleisön haluavan tietoa. Sen sijaan päiväntapahtumalta on edellytettävä jonkinlaista uskottavaa objektiivista tiedotusarvoa yleisölle. Lisäksi korkein oikeus totesi vedoten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntöön, että vaikka yleisöllä voi erityisissä olosuhteissa olla oikeus saada tietoa julkisuuden henkilöiden ja erityisesti poliitikkojen yksityiselämästä, näin ei ole kuitenkaan henkilön tunnettuisuudesta huolimatta tilanteessa, jossa julkaisu, kuten valokuvat kommentteineen liittyvät yksinomaan henkilön yksityiselämään ja niillä pyritään ainoastaan tyydyttämään yleisön siihen liittyvää uteliaisuutta. Tällöin sananvapauden kapeampaa tulkintaa voidaan pitää perusteltuna.

Tämän pohjalta korkein oikeus totesi, että Räikkösen kahvilavierailu ja hänen sitä koskeva humoristinen Instagram-päivityksensä ovat olleet yksinomaan Räikkösen yksityiselämään liittyviä arkipäiväisiä tapahtumia, eikä artikkelista ilmennyt, että Instagram-päivityksellä tai kahvilavierailulla olisi ollut liityntä koronapandemiaan tai sen nojalla määrättyihin rajoituksiin. Korkein oikeus katsoi, että Instagram-päivitykseen tai kahvilavierailuun ei siten liittynyt Räikköseen kohdistuvasta kiinnostuksesta huolimatta sellaista tiedonintressiä, jonka perusteella niitä voitaisiin pitää tekijänoikeuslain mukaisena päiväntapahtumana.

ii) Valokuvan käyttö tekijänoikeuslain 22 §:ssä tarkoitetun sitaattioikeuden perusteella

Lisäksi korkein oikeus katsoi, ettei Räikkösen valokuvan käyttäminen artikkelissa ollut sallittua myöskään tekijänoikeuslain 22 §:ssä tarkoitetun yleisen sitaattioikeuden nojalla, sillä kyse ei ollut pykälässä tarkoitetusta hyvän tavan mukaisesta lainauksesta.

Tekijänoikeuslain 22 §:n mukaiseen lainaukseen ja sen hyvän tavan mukaisuuteen on keskeisenä edellytyksenä vakiintuneesti katsottu liittyvän niin sanottu vetoamisfunktio. Korkeimman oikeuden mukaan oikeuskirjallisuudessa on todettu, että vetoamisfunktiossa kysymys on oikeudesta toisen henkilön teoksen toisintamiseen, arvostelemiseen tai edelleen kehittämiseen tarkoituksessa, joka on omiansa helpottamaan uuden teoksen valmistamista. Edellytyksenä on siten se, että oikeutettuna pidettävän siteerauksen pitää olla apuna henkisessä luomistyössä.

Korkein oikeus totesi, että artikkelissa oli käsitelty valokuvaa selostaen sen sisältöä ja toteamalla kuvan olevan nokkela. Korkein oikeus kuitenkin arvioi, että teoksen tai valokuvan lainaaminen sitaattioikeuden perusteella edellyttää lainattavan teoksen ja lainaavan teoksen välistä vuoropuhelua ja älyllistä vastakkainasettelua, mikä eroaa päiväntapahtumaa koskevan tekstin ja siihen liittyvän kuvan välisestä asiallisesta yhteydestä. Lehdistön lainausoikeuden osalta edellytettävä kuvan ja tekstin välinen asiallinen yhteys ei siten lähtökohtaisesti sellaisenaan riitä täyttämään yleisen sitaattioikeuden vetoamisfunktiota, eikä näin ollen lainatun valokuvan sisällön selostaminen tai sen toteaminen nokkelaksi sellaisenaan täytä vetoamisfunktion vuorovaikutusvaatimusta. Artikkelin ja valokuvan tarkoituksena vaikutti tässä tapauksessa olleen enemminkin Räikkösen Instagram-päivityksestä tiedottaminen kuin sen käyttäminen artikkelissa esitettyjen näkemysten havainnollistamisessa tai selkeyttämisessä.

Korkein oikeus ei muuttanut markkinaoikeuden tuomion lopputulosta.

Johtopäätökset

Korkeimman oikeuden ratkaisussa erityisen tervetullutta on tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisen sitaattioikeuden arviointi, sillä se selkiyttää sitaattioikeutta ja sen soveltamisalaa merkittävästi. Sitaattioikeudesta ei ole juurikaan ollut kotimaista oikeuskäytäntöä, vaan sen tulkinta on ollut pitkälti tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännön varassa. Ratkaisusta käy myös selvästi ilmi,

että sitaattioikeuden soveltamisen yksi edellytyksistä on vetoamisfunktio, joka on aiemmin tuotu esiin pääasiassa oikeuskirjallisuudessa ja tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa.

Ratkaisu selventää sitaattioikeuden soveltamisalaa erityisesti kuvasitaattien yhteydessä. Aikaisemmin yleisessä keskustelussa on tuntunut olevan käsitys, ettei koko valokuvaa voida lainata tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattioikeuden perusteella. Korkein oikeus kuitenkin vahvisti, että sitaattioikeuden soveltamisalan ulkopuolelle ei ole suljettu mitään teostyyppiä tai mahdollisuutta lainata koko sitaatin kohdetta, kunhan edellytykset hyvän tavan mukaisuudesta täyttyvät.

Ratkaisu myös selkeyttää päiväntapahtuman käsitettä osana lehdistön lainausoikeutta, jonka käsitettä ole tarkemmin määritelty tekijänoikeuslain esitöissä, eikä siitä ole juurikaan ollut kotimaista oikeuskäytäntöä.

Pullon ulkomuodon tekijänoikeus – (MAO:78/2023, *Derby Bar Limited > Anora Group Oyj ja Brown-Forman Finland Oy*, 17.2.2023)

Keskeinen kysymys

Ylittykö teoskynnys Ty Nant Lovegrove -pullon kohdalla ja olivatko Anora ja Brown-Forman loukanneet Derbyn tekijänoikeutta mainittuun pulloon? Lisäksi asiassa oli kyse EU-tavaramerkin loukkauksen arvioinnista, joka on rajattu tämän esityksen ulkopuolelle.

Tausta

Ross Lovegrove on kansainvälisesti tunnettu taideteollinen suunnittelija ja muotoilija. Lovegrove oli suunnitellut tilaustyönä Ty Nant Spring Water Limited -yhtiölle kivennäisvesipullon (Ty Nant Lovegrove -pullo), joka on vuodesta 2002 lähtien ollut kaupallisessa käytössä Ty Nant -kivennäisveden tuotepakkauksena. Teokseen liittyvät taloudelliset oikeudet sekä tavaramerkit ja muut immateriaalioikeudet oli luovutettu Ty Nantille, joka oli puolestaan luovuttanut ne edelleen kantajayhtiö Derby Bar Limitedille vuonna 2020 osana liiketoimintakauppaa. Tekijänoikeuslain 3 §:n mukaiset moraaliset oikeudet pulloon kuuluivat Lovegrovelle. Derbyllä on myös pullon kolmiulotteista asua koskeva EU-tavaramerkki. Anora Group Oyj valmistaa ja pullottaa Finlandia Vodka -pulloja, joiden tilaaja ja valmistuttaja on Brown-Forman Finland Oy.

Derby toimitti lokakuussa 2021 Anoralle ja Brown-Formanille tekijänoikeuden ja tavaramerkin loukkausta koskevan varoitus- ja kieltokirjeen, sillä sen mukaan Anoran ja Brown-Formanin elinkeinotoiminnassaan käyttämät Finlandia Vodka -pullot loukkaavat muotoilullaan Derbyn tekijänoikeutta ja EU-tavaramerkkiä. Anora ja Brown-Forman kiistivät loukkauksen.

Derby vaati markkinaoikeutta vahvistamaan, että Ty Nant Lovegrove -pullo olisi tekijänoikeuslain mukainen tekijänoikeussuojaa nauttiva teos ja että Anora ja Brown-Forman loukkaavat sen tekijänoikeutta valmistamalla teoksesta kappaleita ja saattamalla niitä yleisön saataviin Finlandia Vodka -tuotteen

pullona. Lovegrove yhtyi väliintulijana kaikkeen Derbyn asiassa esittämään ja vahvisti, että Ty Nant Lovegrove -pulloon liittyvät taloudelliset oikeudet ovat kokonaisuudessaan siirtyneet ensin häneltä Ty Nantille ja sen jälkeen Derbylle.

Derbyn ja Lovegroven mukaan Ty Nant Lovegrove -pullo on omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos, joka ylittää teoskynnyksen ja on näin ollen tekijänoikeuden suojaama. Pullon ulkomuodon koristeelliset aaltoilevat elementit olivat saaneet inspiraationsa veden pinnan värähtelyistä. Muodot eivät liittyneet pullon käyttötarkoitukseen, vaikka muotoilu sinänsä helpottaakin pullon tarttumista. Tämä ei kuitenkaan Derbyn mukaan poista pullon omaperäistä ja taiteellista luonnetta itsenäisenä teoksena. Derbyn mukaan vuosina 2011 ja 2018 käyttöön otetut Finlandia Vodka -pullot olivat Ty Nant Lovegrove -pullon jäljitelmiä, jotka loukkasivat Derbyn taloudellisia tekijänoikeuksia.

Vastaajat vaativat, että markkinaoikeus jättää Derbyn kanteen tutkimatta tekijänoikeuteen perustuvien vaatimusten osalta ja hylkää kanteen muilta osin. Toissijaisesti vastaajat vaativat Derbyn kanteen hylkäämistä kokonaisuudessaan sillä perusteella, että Ty Nant Lovegrove -pullo ei ole tekijänoikeuslain mukainen teos, sillä pullon muotoilu on seurausta sen käyttötarkoituksesta eikä luovuudesta. Vastaajien mukaan pullot olivat lisäksi kokonaisvaikutelmitaan huomattavan erilaisia, eikä näin ollen Finlandia Vodka -pullot olisi kopioita tai muunnelmia Ty Nant Lovegrove -pullostakaan, vaikka se nauttisikin tekijänoikeussuojaa. Finlandia Vodka -pullot ovat saaneet inspiraationsa Finlandia Vodka -brändin aiemmista tuotepakkauksista sekä suomalaisesta luonnosta, erityisesti jäästä.

Ratkaisu

Markkinaoikeus katsoi ratkaisussaan, että Ty Nant Lovegrove -pullo oli omaperäinen tekijänsä luovan henkisen työn tulos, joka ilmentää tekijänsä vapaita luovia ratkaisuja ja täten pullo oli tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos. Markkinaoikeus perusteli kantaansa muun muassa sillä, että vaikka pullon käyttötarkoitus juomapakkauksena oli rajoittanut suunnittelijan luomisvapautta, epäsymmetrisellä muotoilulla oli kuitenkin ollut ensisijaisesti muita tarkoituksia kuin tarttumapinnan aikaansaaminen. Tämä ei näin ollen ollut estänyt tekijän vapaita luovia ratkaisuja.

Seuraavaksi markkinaoikeuden arvioitavana oli se, olivatko Anora ja Brown-Forman loukanneet Derbyn taloudellisia oikeuksia ja Lovegroven moraalisia oikeuksia Ty Nant Lovegrove -pulloon valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla niitä yleisön saataviin Finlandia Vodka -pulloina. Tämän arvion toteuttamiseksi markkinaoikeuden tuli arvioida aluksi sitä, olivatko Finlandia Vodka -pullot Ty Nant Lovegrove -pullojen muunnelmia. Markkinaoikeus päätyi arvioinnissaan siihen lopputulemaan, että ulkoasujen eroavaisuuksien ja optisen vaikutelman merkityksen perusteella Finlandia Vodka -pullot erosivat Ty Nant Lovegrove -pulloista siinä määrin, ettei niistä syntynyt samuuselämystä. Finlandia Vodka -pullot eivät näin olleet tekijänoikeuslain tarkoittamia muunnelmia, eikä ne näin ollen loukanneet Derbyn ja Lovegroven taloudellisia ja moraalisia tekijänoikeuksia ja vaatimukset tekijänoikeusloukkauksen vahvistamisesta hylättiin.

Markkinaoikeus vahvisti, että Ty Nant Lovegrove -pullo on tekijänoikeuslaissa tarkoitettu, tekijänoikeussuojaa nauttiva teos. Muilta osin markkinaoikeus hylkäsi Derby Bar Limitedin kanteen ja Ross Lovegroven väliintulijana esittämät tekijänoikeuden loukkaukseen perustetut vaatimukset.

Johtopäätökset

Suomen oikeuskäytännössä ja tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännössä on perinteisesti linjattu korkea teoskynnys käyttötaiteelle, kuten astioille, valaisemille, huonekaluille ja koruille. Markkinaoikeus kiinnitti tarkastelussaan huomiota pullon muotoiluun ja totesi, että epäsymmetrisellä muotoilulla oli kuitenkin ensisijaisesti muita tarkoituksia kuin juomapakkauksen tarttumapinnan aikaansaaminen, vaikka pullon käyttötarkoitus juomapakkauksena onkin rajoittanut pullon suunnittelijan luomisvapautta. Pullon suunnittelija oli onnistunut kuitenkin tekemään vapaita luovia ratkaisuja tuotteen ulkomuotoa suunnitellessaan. Markkinaoikeus toi esille arvioinnissaan myös sen, että vaikka valmistustekniikka on vaikuttanut pullon lopulliseen muotoiluun, tämä ei sellaisenaan osoita, että valmistustekniikka olisi tältä osin hallitsevassa määrin rajoittanut tekijän vapaita luovia ratkaisuja.

Oikeus saada tekijänoikeutta loukanneen tahon yhteystiedot vaatimusten esittämiseksi – (MAO:77/2023, *Sony Music Entertainment Finland Oy, Universal Music Oy ja Warner Music Finland Oy > Sarek Oy, 17.2.2023*)

Keskeinen kysymys

Voitiinko verkkotunnusvälittäjää velvoittaa antamaan hakijoille verkkotunnusten haltijoiden tietoja tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisen tiedonsaanti-oikeuden nojalla?

Tausta

Sony Music Entertainment Finland Oy, Universal Music Oy ja Warner Music Finland Oy (hakijat) olivat markkinaoikeuteen toimittamassaan hakemuksessaan vaatineet määräystä saada verkkotunnusten haltijoiden yhteystietoja tekijänoikeuslain 60 a §:n nojalla. Hakijoiden mukaan verkkotunnusten rekisteröijän Sarek Oy:n internetsivustoilla mp3juices.cc, ytmp3.cc, onlyfiles.io ja leaked.cx tapahtui tekijänoikeusloukkauksia, sillä sivustot saattoivat ilman lupaa yleisön saataville teoksia, joiden tekijänoikeudet kuuluivat hakijoille.

Teokset oli saatettu yleisön saataviin käyttäen verkkotunnusvälittäjän rekisteröimää ja loukkaavan palvelun tuottajan käyttöön antamaa internet-verkkotunnusta. Verkkotunnusvälittäjänä toimiva Sarek Oy tarjoaa verkkotunnusten rekisteröintipalveluita ja on rekisteröinyt mainittujen sivustojen verkkotunnukset. Sarek Oy:llä oli näin ollen hallussaan palvelujen tuottajina toimivien henkilöiden yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot. Hakijoiden mukaan Sarek Oy olisi verkkotunnusten rekisteröijänä tekijänoikeuslain 60 a §:ssä tarkoitettu välittäjä, joka voitaisiin velvoittaa luovuttamaan sen rekisteröimien verkkosivustojen haltijoiden yhteystietoja.

Tiedonsaantioikeus perustuu tekijänoikeuslain 60 a §:ään. Säännöksen mukaan tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen,

palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta.

Ratkaisu

Tekijänoikeuslain 60 a §:n esitöiden mukaan määräys kohdistuu ”verkkoyhteyksiä tarjoavaan palvelun tarjoajaan, eli välittäjään” ja määräyksen kohteena olisivat tietoliikennealalla toimivat teleoperaattorit. Markkinaoikeus totesi, että määräystä ei siten ole ajateltu kohdistettavan verkkotunnusvälittäjiin, vaikkakaan säännöksen sanamuoto ei tällaista soveltamista suoraan sinänsä estä.

Markkinaoikeus totesi edelleen, että tekijänoikeuslain 60 a §:ssä tarkoitettujen yhteystiedot koskevat teleliittymien yhteystietoja. Hakemus puolestaan koski verkkotunnusvälittäjän asiakasrekisterissä olevia verkkotunnuksia rekisteröineiden tahojen yhteystietoja, eivätkä hakemuksen kohteena olevat tiedot olleet siten sellaisia, jotka olisivat tekijänoikeuslain 60 a §:n perusteella hakijoille annettavissa. Näin ollen markkinaoikeus katsoi, ettei hakijoille voitu siten määrätä annettavaksi pyydettyjä verkkotunnuksiin liittyviä yhteystietoja tekijänoikeuslain 60 a §:n nojalla.

Markkinaoikeus hylkäsi vaatimuksen oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla selvästi perusteettomana.

Johtopäätökset

Tekijänoikeuslain 60 a §:n tiedonsaantioikeutta ei näin ollen kohdisteta verkkotunnusvälittäjiin, vaikkakaan säännöksen sanamuoto ei tällaista soveltamista suoraan sinänsä estä. Määräys antaa tietoja teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta, koskee näin ollen lähtökohtaisesti vain tietoliikennealalla toimivia teleoperaattoreita.

Ratkaisu on tervetullut selvennys tekijänoikeuslain 60 a §:n soveltamisalaan – säännöstä on vakiintuneesti sovellettu teleoperaattoreihin sen asiakkaiden teleliittymien yhteystietojen luovuttamiseksi. Sen sijaan nyt tarkastelussa olleeseen tilanteeseen, eli verkkotunnusvälittäjiin ja niiden asiakkaiden yhteystietoihin, säännöstä ei voitu soveltaa.

Lehdistön lainausoikeus ja päiväntapahtuman käsite –
(MAO:61/2023, A > *Sanoma Media Finland Oy*, 9.2.2023)

Keskeinen kysymys

Oliko Kimi Räikkösen Instagramissa julkaisemaa valokuvaa pidettävä tekijänoikeuslain mukaisena teoksena vai valokuvana? Oliko Sanoma Media Finland Oy loukannut Kimi Räikkösen tekijänoikeuslakiin perustuvaa yksinoikeutta? Lisäksi asiassa oli kyse lehdistön sitaattioikeudesta ja lainausoikeudesta päiväntapahtumaa selostettaessa sekä väitetyn loukkauksen perusteella määrättävästä hyvityksestä.

Tausta

Kimi Räikkönen oli julkaissut tammikuussa 2021 valokuvan Instagram-tilinsä Stories-osiossa, jossa valokuva oli ollut näkyvillä 24 tunnin ajan. Valokuvan otti Räikkösen puoliso, joka oli luovuttanut oikeudet kuvaan Räikköselle. Kuvassa Räikkönen poseeraa lumiukon kanssa talvisessa maisemassa. Kuvan alareunassa luki ”the third brother”.

Sanoma Media Finland Oy oli julkaissut 13.1.2021 Räikköstä esittävän valokuvan kuvakaappauksen ilman Räikkösen lupaa lehden verkkosivuilla artikkelissa, jonka otsikko on ollut ”Kimi Räikkönen hauskuutti seuraajiaan ja poseerasi lumesta tehdyn ’kolmannen veljen’ kanssa”.

Räikkönen nosti Sanoma Mediaa vastaan tekijänoikeudenloukkausta koskevan kanteen markkinaoikeudessa, jossa se vaati markkinaoikeutta mm. vahvistamaan, että Sanoma Medialla ei ollut oikeutta valmistaa Räikkösen julkaisemasta kuvasta kappaleita eikä julkaista niitä yleisön saataviin. Räikkösen mukaan hänen julkaisemansa kuva oli ensisijaisesti tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos, joka ylitti teoskynnyksen. Toissijaisesti kuvaa oli pidettävä tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaisena valokuvana.

Ratkaisu

Markkinaoikeus katsoi ensinnäkin, ettei valokuvaa voitu pitää tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna valokuvateoksesta, sillä sitä ei voitu pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuotoksena. Valokuvan asetteluista tai taustasta ei ilmennyt valokuvan suunnitelmallisuus ja omaleimaisuus, jotka unionin tuomioistuimen käytännössä katsotaan edellytykseksi sille, että tekijä on lyönyt teokseensa ”oman persoonallisen leimansa”. Näin ollen valokuvaa oli pidettävä tekijänoikeuslain 49 a §:ssä tarkoitettuna teoksena.

Markkinaoikeus katsoi, etteivät Sanoma Median vetoamat tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattioikeus ja 25 §:n lehdistön lainausoikeus soveltuneet käsiillä olevassa asiassa, eikä Sanoma Medialla siten ollut niiden perusteella oikeutta julkaista Räikkösen Instagram-tilin Stories-osiossa julkaisemasta valokuvasta ottamaansa kuvakaappausta artikkelissa Helsingin Sanomien verkkosivuilla.

Markkinaoikeus päätyi arvioissaan siihen, ettei kyseessä voitu katsoa olevan sellainen konkreettinen tapahtuma, jota voitaisiin pitää päiväntapahtumana, johon yksinoikeuden rajoitusta voitaisiin soveltaa. Valokuvan lainaaminen merkitsi tässä tapauksessa markkinaoikeuden mukaan liian pitkälle menevää rajoitusta valokuvaajan yksinoikeuteen. Se, että Räikkönen oli julkaissut Instagram-tilillään humoristiseksi tarkoitettua valokuvan hänestä ja lumiukosta, on sinänsä konkreettinen ja todellinen tapahtuma, mutta tätä tapahtumaa on kuitenkin pidettävä hyvin arkipäiväisenä ja triviaalina. Sanoma Medialla ei siten tässä tapauksessa ollut markkinaoikeuden mukaan oikeutta Räikkösen julkistaman valokuvan käyttämiseen kyseessä olevassa verkkoartikkelissa lainausoikeuden perusteella.

Edelleen markkinaoikeus totesi, ettei Sanoma Medialla ollut myöskään 22 §:n mukaista sitaattioikeutta Räikkösen julkistaman valokuvan julkaisemiseen, sillä lainaaminen ei ollut tapahtunut hyvän tavan mukaisesti eikä tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Markkinaoikeus totesi, että Helsingin Sanomien olisi ollut mahdollista kuvata artikkelissaan Räikkösen julkistaman valokuvan

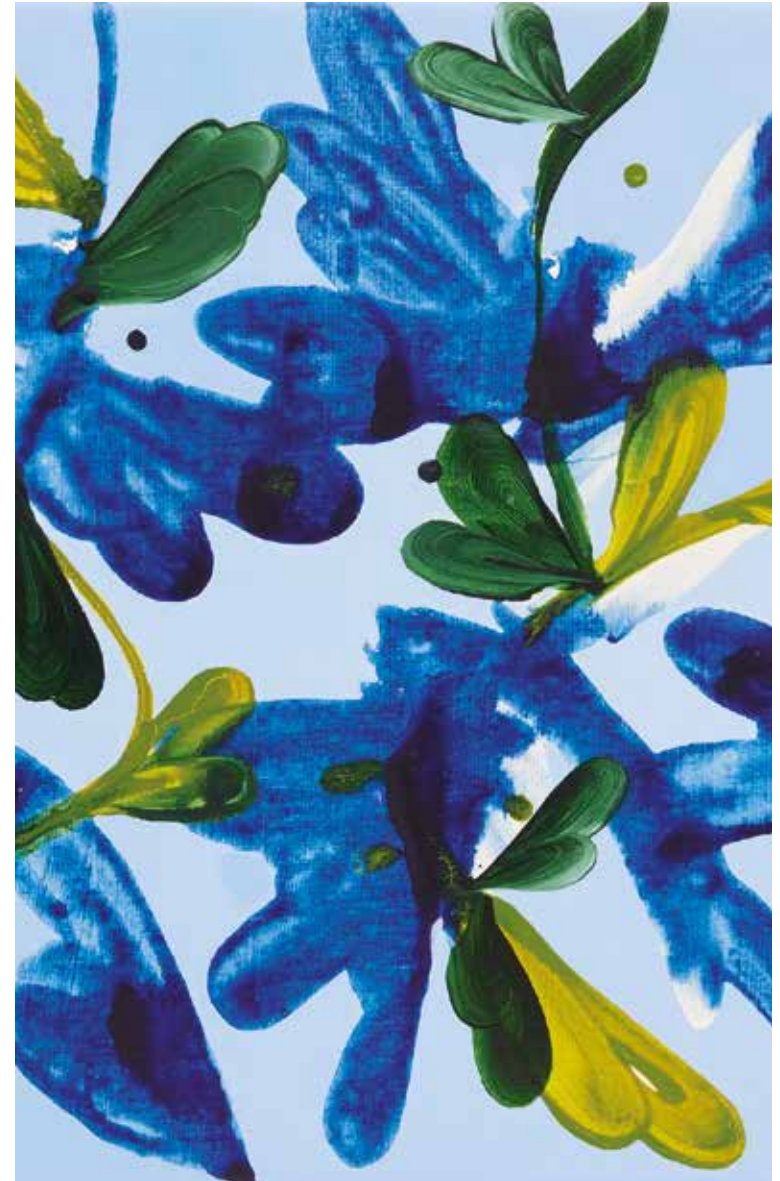

sisältöä muulla tavoin kuin kuvakaappauksen avulla, esimerkiksi selostamalla valokuvan sisältö sanallisesti. Sanoma Median vetoamat tekijänoikeuden rajoitussäännökset eivät siten soveltuneet kyseessä olevaan asiaan.

Johtopäätökset

Tapauksessa on kyseessä sama tunnettu autourheilija, joka liittyy myös edellä käsiteltyyn korkeimman oikeuden ratkaisuun KKO 2023:48. Molemmissa tapauksissa taustalla oleva tosiseikasto sekä tuomioistuimen lopputulos oli hyvin samankaltainen. Tämän lisäksi perustelut ovat kummassakin tapauksessa melko yhteneväiset, vaikkakin aiemmin annetussa markkinaoikeuden ratkaisussa todettiin, ettei päivántapahtuman käsitteestä tai sitaattioikeuden laajuudesta ole juurikaan kotimaista oikeuskäytäntöä, jota vihdoin saatiin hiukan myöhemmin annetun korkeimman oikeuden ratkaisun myötä.

Mielenkiintoista on myös se, että molempien instanssien ratkaisujen perusteissa oli huomioitu tekijänoikeuden sekä sananvapauden ja perusoikeuksien yhteensovittaminen. Sekä markkinaoikeuden että korkeimman oikeuden ratkaisussa oli päivántapahtumien selostamisen osalta otettu huomioon lehdistönvapaus, joka ei korkeimman oikeuden mukaan voinut kuitenkaan ulottua henkilön yksityiselämään tilanteessa, jossa pyritään vain tyydyttämään yleisön uteliaisuutta. Markkinaoikeus myös täsmensi ratkaisussaan, että tapauksessa päivántapahtuman käsitteen arviointi ei rajoita lehdistön oikeutta julkaista tapahtumasta lehtiartikkeli, vaan kyse oli siitä, voidaanko tällä perusteella julkaista tekijänoikeuslain mukaista suojaa nauttiva valokuva ilman lupaa. Molemmat tuomioistuimet päätyivät samaan lopputulokseen siitä, että sananvapauden kapeampaa tulkintaa voitiin tässä tapauksessa pitää perusteltuna.

Tekijänoikeuden loukkaus ja sopimuksen tulkinta –
(MAO:19/2023, MK > Wild Blue Ky, 19.1.2023)

Keskeinen kysymys

Oliko Wild Blue Ky loukannut MK:n tekijänoikeutta, kun Wild Blue Ky oli sille kolmannen yhtiön konkurssin yhteydessä siirtyneen kustannussopimuksen perusteella valmistanut MK:n kirjoittamasta teoksesta kappaleita ja saattanut kappaleet yleisön saataviin? Lisäksi tapauksessa oli kyse siitä, oliko MK:n moraalisia oikeuksia loukattu.

Tausta ja asian käsittely markkinaoikeudessa

MK:lla (kantaja) oli tekijänoikeus kirjoittamaansa teokseen ”Ossin ompelukirja – vaatteita pikkupiskeille” (teos). Kantaja oli vuonna 2009 tehnyt teosta koskevan kustannussopimuksen Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy:n (Perhemediat Oy) kanssa, jossa kantaja oli luovuttanut kustantajalle yksinomaisten kustannusoikeuden teokseen. Perhemediat Oy oli sittemmin asetettu konkurssiin ja sen konkurssipesän käyttö- ja vaihto-omaisuus olivat kauppakirjalla siirtyneet Wild Blue Ky:lle (vastaaja). Vastaaja oli sittemmin vuonna 2016 valmistanut teoksesta 1.000 kappaleen painoksen ja saattanut teoksen kappaleita yleisön saataviin kirjakaupoissa ja suoramyyntinä.

Kantaja vaati, että markkinaoikeus vahvistaa vastaajan loukanneen kantajan tekijänoikeutta valmistamalla teoksesta kappaleita ja välittämällä niitä yleisölle ilman siihen oikeuttavaa kustannussopimusta tai kantajan lupaa. Kantajan mukaan teosta koskeva kustannussopimus ei ollut luovutettavissa kolmannelle ilman tämän suostumusta, ja täten teoksen julkaisu-oikeus ei voinut siirtyä vastaajalle tämän ja Perhemediat Oy:n konkurssipesän välisellä kauppakirjalla. Kantaja väitti myös, että vastaaja oli loukannut sen moraalisia oikeuksia esiintymällä julkisuudessa teoksen ensipainoksen kustantajana ja muuttamalla teosta myöhemmin julkaistussa toisessa painoksessa. Kantaja vaati lisäksi, että markkinaoikeus kieltää vastaajaa jatkamasta tekijänoikeuden loukkausta ja määrää vastaajan hävittämään teoksesta jäljellä

olevat kappaleet. Lisäksi MK vaati velvoittamaan vastaajan suorittamaan hyvitystä ja korvausta tekijänoikeuden loukkauksesta.

Vastaaja kiisti tekijänoikeuden loukkauksen vetoamalla siihen, että oikeus teoksen julkaisemiseen oli siirtynyt sille Perhemediat Oy:n konkurssipesän kanssa tehdyllä kauppakirjalla. Vastaaja vetosi myös siihen, että MK oli joka tapauksessa hyväksynyt vastaajan teoksen kustantajaksi uuden painoksen teettämisen yhteydessä vuonna 2016. Vastaaja oli tällöin myös maksanut kantajalle rojalteja teoksen myynnistä. Vastaaja totesi hyvitysvaatimuksen olevan kohtuuton, koska se sisälsi varsinaisen käyttökorvauksen lisäksi vahingonkorvauksellisen elementin. Lisäksi vastaaja piti korvausvaatimuksia perusteettomana, koska kantaja ei ollut esittänyt näyttöä vahingon perusteesta ja määrästä.

Markkinaoikeuden tehtäväksi jäi täten arvioida, oliko teoksen julkaisu-oikeus siirtynyt vastaajalle vastaajan ja Perhemediat Oy:n konkurssipesän välisen kauppakirjan perusteella tai oliko kantaja muutoin hyväksynyt vastaajan teoksen kustantajaksi. Lisäksi arvioitavaksi tuli, oliko vastaaja loukannut kantajan moraalisia oikeuksia esiintymällä julkisuudessa teoksen ensipainoksen kustantajana ja muuttamalla teosta tämän myöhemmin julkaisemaansa painokseen. Arvioitavaksi tuli myös hyvitys- ja korvausvaatimusten hyväksyttävyys.

Ratkaisu

Markkinaoikeus katsoi, ettei teoksen julkaisu-oikeus ollut siirtynyt vastaajalle edellä mainitun kauppakirjan perusteella. Tämä johtui siitä, että kauppakirjassa ei nimenomaisesti mainittu kysymyksessä olevan teoksen julkaisu-oikeuden siirtymisestä, vaan kaupan kohteeksi oli määritelty yleisemmin ”joidenkin yksittäisten kirjojen, kuten kissa- ja koirakirjojen julkaisu-oikeudet.” Joka tapauksessa kantajan ja Perhemediat Oy:n välisestä kustannussopimuksesta ilmeni, että sopimuksen siirtäminen kolmannelle osapuolelle edellytti toisen osapuolen kirjallista suostumusta, eikä vastaaja ollut edes väittänyt, että se olisi hankkinut kantajalta tällaista suostumusta.

Markkinaoikeuden mukaan kantaja ei myöskään muutoin ollut hyväksynyt vastaajaa teoksen kustantajaksi. Osapuolet olivat keskustelleet sähköpostitse teoksen kustannusasioiden järjestelystä. Eräässä sähköpostiviestissä kantaja oli todennut vastaajan toimineen teoksen kustantajana kahden vuoden ajan. Kantaja oli samalla pyytänyt vastaajalta ehdotusta siitä, miten tilanne voitaisiin ratkaista. Markkinaoikeus katsoi, ettei kantaja ollut sähköpostikirjeenvaihdossa ilmaissut halukkuuttaan sitoutua sopimukseen tai muutoin luovuttaa teosta koskevia oikeuksia vastaajalle. Tätä tulkintaa tuki tekijänoikeudellisiin sopimuksiin sovellettava suppean tulkinnan periaate, jonka mukaan tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen ei katsota sisältävän muuta kuin mitä siitä selvästi käy ilmi.

Vastaajalla ei markkinaoikeuden mukaan täten ollut kustannusosoikeutta, joten se oli loukannut kantajan tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisia taloudellisia oikeuksia valmistamalla teoksesta kappaleita ja saattamalla niitä yleisön saataviin. Markkinaoikeus määräsi tekijänoikeuslain vastaisesti valmistetut kappaleet sekä teoksen valmistamiseen käytettävät painoladellmat ja taittotiedostot hävitettäväksi. Markkinaoikeus määräsi myös vastaajan maksamaan hyvitystä kantajalle. Hyvityksen määräytymisen lähtökohdaksi otettiin kantajan ja Perhemediat Oy:n välisessä kustannussopimuksessa sovittu rojaltimaksujen määrä, mutta arvioinnissa markkinaoikeus otti huomioon myös sen, ettei asianosaisten välillä ollut varsinaista sopimusta teoksen kustantamisesta. Markkinaoikeus kuitenkin hylkäsi kantajan korvausvaatimukset sillä perusteella, ettei kantaja ollut esittänyt riittävää näyttöä sille aiheutuneesta menetyksestä, kärsimyksestä tai muusta haitasta.

Markkinaoikeus hylkäsi kantajan vaatimukset myös siltä osin, kun niissä väitettiin, että vastaaja olisi loukannut kantajan moraalisia oikeuksia. Markkinaoikeus viittasi tämän osalta aikaisempaan oikeuskäytäntöön, jonka mukaan vain törkeä teosten muuttaminen voi loukata tekijän moraalisia oikeuksia. Arvioinnissa tuli ottaa huomioon teoksen luonne, tekijän teoksessaan ilmentämä ideologia ja tarkoitusperät sekä teoksen tavanmukainen käyttötapa

ja -yhteys. Markkinaoikeuden mukaan teoksen eri painosten välillä ei ollut havaittavissa niin merkityksellisiä eroja, että kantajan moraalisia oikeuksia voitaisiin katsoa loukatun.

Johtopäätökset

Tekijänoikeuslain esitöiden ja oikeuskäytännön perusteella tekijänoikeudellisiin sopimuksiin sovelletaan suppean tulkinnan periaatetta, jonka mukaan tekijänoikeuden luovutusta koskevaa sopimusta tulkitaan ahtaasti eikä sopimuksen katsota sisältävän muuta kuin mitä siitä selvästi käy ilmi. Markkinaoikeuden ratkaisu heijastelee edelleen kyseisen tulkintaperiaatteen soveltumista ja korostaa tekijänoikeuden luovutussopimusten huolellisen laadinnan merkitystä.

Teleliittymän haltijan yhteystietojen saaminen tekijänoikeussuojatun aineiston luvattoman levityksen perusteella –
(MAO:72/2023, Warner Bros. Entertainment Inc. > Telia Finland Oyj, 15.2.2023 ja MAO:H327/2022, Warner Bros. Entertainment Inc. > Telia Finland Oyj, 19.10.2022)

Keskeinen kysymys

Oliko hakijalla oikeus saada teleoperaattorilta teleliittymän haltijan yhteystiedot tekijänoikeussuojatun aineiston luvattoman levityksen perusteella? Kyse tekijänoikeuslain 60 a §:n merkittävyyskynnyksen tulkitsemisesta.

Tausta ja asian käsittely markkinaoikeudessa

Tekijänoikeuslain 60 a §:n 1 momentin mukaan tekijällä on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta *merkittävässä määrin* saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta.

Warner Bros. Entertainment Inc. (hakija) oli toimittanut markkinaoikeuteen hakemukset, joissa se edellä mainitun tekijänoikeuslain säännöksen nojalla pyysi markkinaoikeutta määräämään Telia Finland Oyj:n antamaan yhteystiedot sille kuuluvista teleliittymistä. Hakijan mukaan hakemuksen kohteena olevista liittymistä oli ilman sen lupaa merkittävässä määrin saatettu yleisön saataviin BitTorrent-vertaisverkossa teoksia, joihin hakijalla on yksinomainen oikeus.

Hakija oli saanut tiedon väitetystä oikeudenloukkauksesta valvomalla BitTorrent-vertaisverkossa tapahtuvaa tiedostonjakamista niin sanottualla NARS-järjestelmällä (Network Activity Recording and Supervision). NARS-järjestelmän toimintalogiikka perustui siihen, että ohjelma lataa yhden tai useamman niin sanotun koepalan luvottomasti yleisön saataviin saate-

tuista teoksista, jonka jälkeen se vertaa kutakin koepalaa hakijan teokseen, varmistaen tiedoston jakamisen loukkaavan hakijan tekijänoikeutta. Todisteina hakija oli toimittanut NARS-järjestelmän lokitiedosto-otteen kaikki havainnot yhteen kokoavana taulukkona. Lisäksi todisteena oli toimitettu yksityiskohtaisempi NARS-järjestelmän lokitiedosto kustakin IP-osoitteesta tehdyistä havainnoista. Telia Finland Oyj pyysi markkinaoikeutta arvioimaan, mikä merkitys hakijan esittämille seikoille ja todisteena esitetuille asiakirjoille oli annettava arvioitaessa merkittävyyskynnyksen ylittymistä ja näyttöä havaituista loukkauksista.

Ratkaisu

Markkinaoikeus katsoi, että hakija oli esittänyt riittävän selvityksen tekijänoikeuslain 60 a §:ssä tarkoitetun merkittävyyskynnyksen ylittymisestä jokaisen hakemuksen kohteena olevan teleliittymän osalta. Arvioinnissaan markkinaoikeus otti huomioon tekijänoikeudella suojatun aineiston yleisölle saataville saattamisen laajuuden, aineiston laadun ja teleliittymän käyttäjän menettelyyn liittyvät seikat. Toisin sanoen NARS-järjestelmästä peräisin olevien lokitiedostojen perusteella voitiin pitää selvitetynä, että kustakin hakemuksessa yksilöidystä IP-osoitteesta oli merkittävässä määrin saatettu yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa. Tässä yhteydessä markkinaoikeus kiinnitti huomiota siihen, että BitTorrent-tekniikka mahdollisti periaatteessa aineiston saataville saattamisen rajoittamattomalle määrälle potentiaalisia vastaanottajia.

Tuomioistuin määräsi täten pyydetty teleliittymien yhteystiedot luovutettavaksi hakijalle siltä osin kuin tiedot olivat määräystä täytäntöön pantaessa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 17 luvussa tarkoitettua Telia Finland Oyj:n omaa käyttöä varten saatavilla. Markkinaoikeus kiinnitti samalla huomiota siihen, että luovutettavaksi pyydetty IP-osoitteet olivat yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia henkilötietoja. Tuomioistuin katsoi, että tietojen luovuttamispyynnössä oli kyse hakijan oikeutetun edun toteuttamisesta ja että henkilötietojen käsittely oli tarpeellista, sillä internet-yhteyden haltijan

tunnistaminen oli mahdollista vain IP-osoitteen ja internet-yhteyden tarjoajana toimivan teleoperaattorin toimittamien tietojen perusteella. Luovutus oli myös suhteellisuusperiaatteen mukainen, sillä luovutuksella pyrittiin löytämään oikeudenmukainen tasapaino tekijänoikeuksien haltijan tiedonsaantioikeuden ja teleliittymien käyttäjien yksityisyyden suojan välillä.

Johtopäätökset

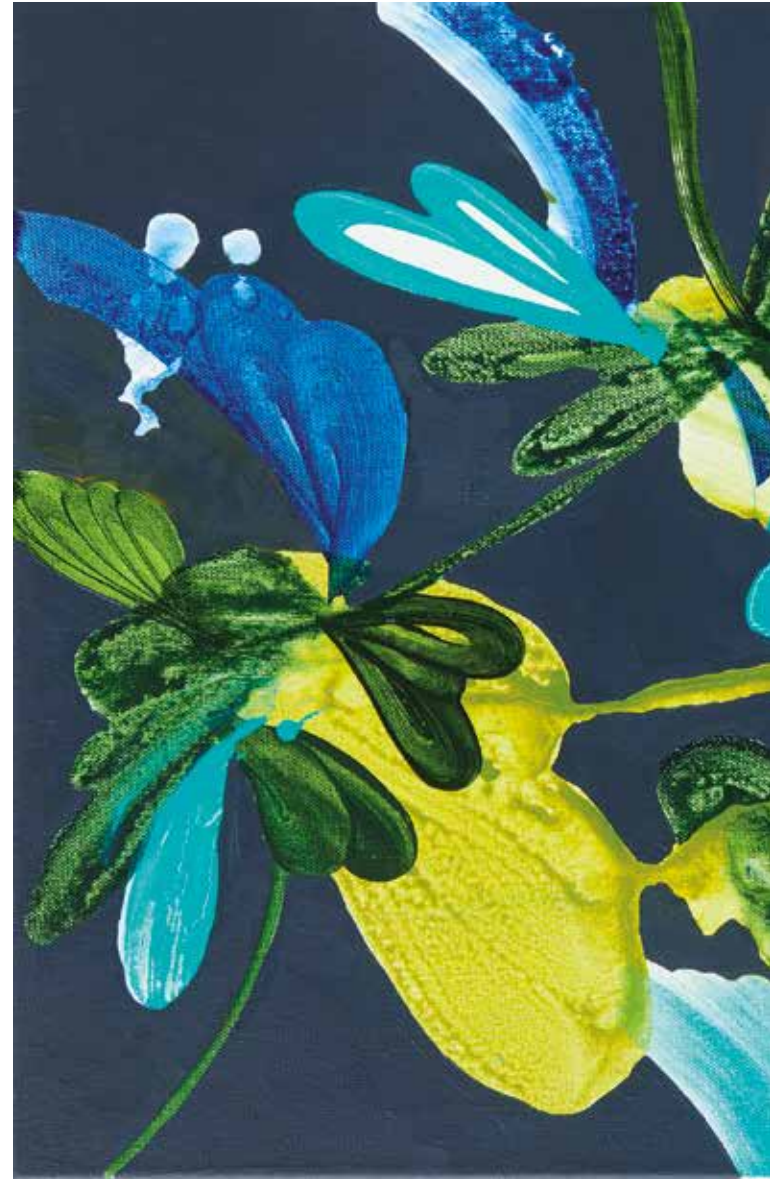
Ratkaisuissaan markkinaoikeus seurasi tarkasti korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen KKO 2022:47 linjauksia. Tulkinta on johdonmukainen, sillä kyseisessä ratkaisussa oli kyse lähes samankaltaisesta tilanteesta, eli tekijänoikeudella suojattujen teosten väitetystä jakamisesta tiedostoina vertaisverkossa BitTorrent-tekniikkaa hyödyntäen. Samaa oli myös se, että kyseisessä KKO:n ratkaisussa yleisölle saattamiseen liittyvän merkittävyyssynnyksen täyttymistä arvioitiin yhtä lailla NARS-järjestelmän lokitiedostojen perusteella. KKO päätyi ratkaisussaan markkinaoikeuden tavoin siihen, että kyseisen hakemuksen kohteena olevista IP-osoitteista oli ilman tekijän suostumusta saatettu tekijänoikeudella suojattua aineistoa yleisön saataviin tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin. Ratkaisujen voidaan katsoa olevan linjassa EUT:n BitTorrent-tekniikkaan liittyvän ratkaisukäytännön kanssa.

Kuten KKO:n edellä mainitussa ratkaisussa, myös käsillä olevissa tapauksissa markkinaoikeus selkiyttää tekijänoikeuslain 60 a §:n tulkintaa kahdelta osin. Ensinnäkin ratkaisu ottaa kantaa siihen, miten määritellään yleisön saataviin saattaminen tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin. Ratkaisussa korostui se, että painoarvoa on annettava myös muun muassa potentiaalisen yleisön koolle ja aineiston laadulle. Toiseksi markkinaoikeuden punninta tarjoaa suuntaviivoja sille, miten yksityisyyden suoja vaikuttaa säännöksen soveltamiseen. Ratkaisussa markkinaoikeuden tuli löytää kultainen keskitie yksityisyyden ja omaisuuden suojan välillä siten, ettei kumpaakaan loukattu kohtuuttomasti toisen kustannuksella.

Tekijänoikeusneuvoston lausuntoja

Keskeinen kysymys

Oliko P loukannut hakijoiden moraalisia oikeuksia julkaisemalla tietokirjan, jossa käytettiin lainauksia hakijoiden aiemmin julkaisuista tieteellisistä artikkeleista ilman asianmukaista mainintaa? Lisäksi kyse oli tekijänoikeuslain mukaisen siteeraus oikeuden hyvän tavan mukaisuudesta ja laajuudesta.

Tausta

Hakijat pyysivät tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa tekijänoikeudesta tieteellisiin tutkimusjulkaisuihin, niiden tekijänoikeuslain vastaisesta käytöstä sekä tekijänoikeuslain 22 §:ssä mainitusta siteeraus oikeudesta. Hakijoiden käsityksen mukaan heidän tekijänoikeuttaan oli rikottu P:n kirjoittamassa ja A Oy:n kustantamassa tietokirjassa *Suomen historian jännät naiset*, jossa P oli käyttänyt tutkijoiden tekstejä laajasti joko suorina lainauksina tai vain hyvin vähäisin muutoksin. Hakijoiden mukaan käyttö ylitti tekijänoikeuslain 22 §:n mukaiset hyvän tavan rajat, sillä P ei ollut viitannut tekstissään tutkijoihin siten, että lukija olisi voinut tietää, kuka tekstin oli tosiasiaa luonut. P oli hakijoiden mukaan ilmoittanut tutkijat vain kirjan loppuun sijoitetussa lähdeluettelossa, mikä oli loukannut hakijoiden moraalisia tekijänoikeuksia.

A Oy ja P totesivat vastineessaan, että P on tuonut hyödyntämänsä lähteet selkeästi esille lähdeviittauksillaan, esipuheellaan ja julkisissa esiintymisissään. Vastineessa esitettiin, ettei P olisi lainannut tekstiä tekijänoikeudellisesti relevantilla tavalla, sillä muutaman peräkkäisen sanan yhteneväisyyttä ei tulisi katsoa sitaatiksi. Esimerkiksi paikkakuntien tai nimien luetteleminen peräkkäin ei vastineen mukaan ilmennä tekijältä teoskynnyksen ylittävää omaperäisyyttä, ja tekstin ainoat pidemmät yhtenevät kohdat olivat sellaisia, jotka ovat myös alkuperäisteoksessa sitaatteja P:n teoksissa mainitsemilta henkilöiltä. Vastineenantajat vetosivat siihen, ettei populaarisissa tietokirjallisuudessa ole mahdollista käyttää tieteellisiä julkaisuja vastaavaa

merkintätapaa ja kirjan lähdeviittaukset on toteutettu tietokirjallisuuden perinteen mukaan loppuun sijoitetulla lähdeluettelolla.

Lausunto

Hakijat olivat liittäneet lausuntopyyntöönsä neljä vertailuluetteloa, jossa hakijoiden tekstejä on verrattu P:n kirjoittaman kirjan kahta henkilöä, Ida Mobergia ja Selma Kajanusta käsittelevän luvun osalta. Tekijänoikeusneuvosto jätti osan vertailuluetteloon otettujen lukujen kohdalta lausunnon antamatta muun muassa siksi, ettei luettelossa viitattu alkuperäisteksti ollut hakijoiden kirjoittamaa eikä koskenut heidän oikeuttaan tai etuaan tai siksi, ettei neuvostolle ollut toimitettu selvitystä sen arvioimiseksi, oliko tekstien väitetyn hyödyntämisen osalta ylitetty siteeraus oikeuden rajat taikka muutoin loukattu tekijänoikeutta.

Näin ollen neuvoston arvioitavana olivat hakijoiden tekstejä koskevan vertailuluettelon kohdat 1–27, joissa mainittujen artikkelien sekä P:n kirjan oli tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan katsottava saavan tekijänoikeus suojaa kirjallisina teoksina. Tekijänoikeusneuvosto arvioi näiden osalta, täytyivätkö tekijänoikeuslain 22 §:n siteeraus oikeuden edellytykset, joihin kuuluu neuvoston mukaan yhtenä osana se, että lainattavan teoksen tulee erottua siitä teoksesta, johon se on lainattu. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että P:n teksti seurasi artikkeleiden tekstiä osin sanantarkasti ja osin tehden tekstiin vähäisiä kielellisiä muutoksia. Lainattu teksti sulautui neuvoston näkemyksen mukaan P:n muuhun tekstiin niin, etteivät lainattu teksti ja P:n oma teksti olleet toisistaan erotettavissa.

P ei ollut kieltänyt käyttäneensä mainittuja artikkeleita lähteinään. Osa artikkeleista oli mainittu lähdeluettelossa, mutta alkuperäisen teoksen painoksen lähteistä myös puuttui kokonaan yksi artikkeli. Lähteinä mainitut artikkelit oli ilmoitettu P:n lähdeluettelossa, mutta siinä tai muuallakaan ei ilmennyt tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan yhteyttä lainattuun tekstiin. Tekijänoikeusneuvosto totesi, etteivät hakijoiden tekstien lainaukset olleet

pääosassa kyseessä olevassa luvussa, minkä lisäksi P oli käyttänyt luvussa lukuisia muitakin lähteitä kuin lausuntopyynnössä mainittuja lähteitä.

Hakijoiden kolme eri artikkelia käsittelevät todellisuuden henkilöitä ja historiaa heidän kauttaan elettyä sisältäen runsaasti muun muassa nimi- ja tapahtumatietoa. P:n käsittelemiä henkilöitä ja tapahtumia taustoittavat lainaukset artikkeleista eivät tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan poikenneet siitä, mitä tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa voi tekijänoikeuslain 22 §:ssä mainituin tavoin hyvän tavan mukaisesti toisten tekijöiden tekijänoikeuden suojaamaa tekstiä siteerata. Hyvä tapa kuitenkin vaatii sekä tekijän että lähteen ilmoittamista tekijänoikeuslain 11.2 §:n tarkoittamalla tavalla.

Tekijänoikeusneuvoston mukaan laajempien lähdetietojen, kuten kirjan toimittajaa koskevat tiedot, ilmoittaminen ainoastaan lähdeluettelossa yleensä täyttää tällaisten laajempien lähdetietojen osalta hyvän tavan mukaisuuden. Kuitenkin, koska artikkeleista lainattu teksti sellaisenaan tai muokattuna ei ollut varsinaisen siteerauksen yhteydessä erotettavissa lainkaan P:n omasta tekstistä, eikä niistä myöskään ilmennyt alkuperäistekstien tekijät tai lähde millään tavalla, tekijänoikeusneuvosto arvioi, ettei tilanteessa ollut menetelty tekijänoikeuslain 11.2 §:n edellyttämän hyvän tavan mukaisesti. Näin ollen tekijöiden tekijänoikeuslain 3 §:n mukaisia moraalisia oikeuksia oli loukattu.

Johtopäätökset

Mielenkiintoista tekijänoikeusneuvoston lausunnossa on se, ettei neuvosto ottanut suoraan kantaa vastineenantajien väitteeseen siitä, että kirjan lähdeviittaukset oli toteutettu tietokirjallisuuden perinteen mukaan loppuun sijoitetulla lähdeluettelolla. Siteeraus oikeuden yksi soveltamisedellytyksistä on se, että käytön tulee olla hyvän tavan mukaista. Tekijänoikeuslaissa ei ole säädetty tarkemmin siitä, miten ja missä lähde tulee mainita, vaan se, mitä pidetään hyvän tavan mukaisena, vaihtelee kulloinkin kyseessä olevan alan vallitsevan käytännön mukaan. Eri aloilla on syntynyt erilaisia käytäntöjä siinä, miten lainattavan teoksen tekijä ja lähde ilmoitetaan. Tekijänoikeusneuvosto ei tunnistanut sitä, että tietokirjallisuuden alalla olisi vastineenantajien väitteen mukaisesti syntynyt käytäntö, että lähteet sijoitetaan pelkästään lopun lähdeluetteloon. Joka tapauksessa lainattava teos on aina oltava erotettavissa lainaajan omasta tekstistä, mikä tekijänoikeusneuvoston lausunnossakin oli ratkaisevana tekijänä. Lausunnossa hyvän tavan vastaiseksi toiminnan teki se, että lainaukset sulautuivat P:n omaan tekstiin siten, etteivät ne olleet erotettavissa tai että niistä olisi ilmennyt alkuperäistekstien tekijät.

Keskeinen kysymys

Oliko hakijan tekemä kuva yhtyeen tunnusmerkistä (logosta) tekijänoikeuslain mukaisesti suojattu teos? Olivatko hakijan kuvasta valmistetut, hakijan kuvaa hyödyntäneet kuvat tekijänoikeuslain mukaisesti suojattuja? Mikäli hakijan tekemä kuva on tekijänoikeuslain mukainen teos ja myös siitä valmistetut kuvat ovat tekijänoikeuslain mukaisia teoksia, onko jälkimmäisten kuvien valmistaminen ja saattaminen yleisön saataville edellyttänyt ensimmäisen kuvan tekijän lupaa vai onko niissä kyse itsenäisistä, vapaan luomisen kautta syntyneistä teoksista?

Tausta

Hakija oli tehnyt B Oy:n toimeksiannosta yhtyeen tunnusmerkistä (logosta) oman version käyttäen yhtyeen jäsenen N:n tekemää kuviota. Logon käyttämisestä oli sovittu yhtiön ja hakijan välillä. Hakijan käsityksen mukaan hänen kuvastaan oli valmistettu uudet versiot hyödyntämällä hakijan kuvaa. Vastineenantajien B Oy:n ja M:n mukaan kaikki logoon ja sen eri versioihin kuuluvat oikeudet kuuluvat yhtiölle. B Oy on yhtyeen osakeyhtiö.

Lausunto

Arvioidakseen teoskynnyksen ylittymistä, tekijänoikeusneuvosto totesi ensin yleisesti aiempien lausuntojensa pohjalta, että usein kuvasta tai kuvan ja/tai sanasta tai kirjainyhdistelmästä koostuvan liiketunnuksen (logon) tai yksinkertaisen geometrisen kuvion ei ole katsottu ylittävän teoskynnystä.

Neuvosto katsoi lausunnon kohteena olevan peruskuvion olleen luonteeltaan sekä kuvion konkreettiselta visuaaliselta ilmenemismuodoltaan yksinkertainen. Kuva muistutti kärjellään seisovaa neliötä, joka oli jaettu pystysuunnassa kolmeen erisuuruiseen osaan. Kuvion ulkosivut olivat koverat ja kulmat terävät. Osien tai kappaleiden koot ja muodot erosivat selvästi toisistaan ja jokainen kappale oli symmetrinen oman poikittaisakselinsa

suhteen. Kuvan pääväri oli musta, mutta reunat olivat valkoiset ja yhdeltä puoleltaan ääriiviivat olivat kaksinkertaiset. Tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan kuva ei ilmentänyt tekijän vapaita luovia ratkaisuja, eikä siinä määrin kuvastanut tekijänsä yksilöllisyyttä ja henkisen luomistyön tulosta, että se riittävän itsenäisenä ja omaperäisenä ylittäisi teoskynnyksen.

Näin ollen tekijänoikeusneuvosto arvioi, että kuva ei ylittänyt teoskynnystä eikä siten saanut tekijänoikeuslain 1 § mukaista suojaa teoksena. Koska tekijänoikeusneuvoston mukaan hakijan teos ei ylittänyt teoskynnystä, eikä toinen kysymys koskien hakijan kuvasta valmistettujen kuvien tekijänoikeus-suojaa koskenut hakijan omaa etua tai oikeutta, tekijänoikeusneuvosto jätti tarkastelematta muut hakijan esittämät kysymykset.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto muistutti vielä siitä, että se ei anna lausuntoa sopimusten tulkinta- tai näyttökysymyksissä viitaten yhtiön ja hakijan väliseen sopimukseen kuvion käyttämisestä.

Johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvoston lausunto alleviivaa sitä tekijänoikeuden peruseriaatetta, että teoksen tulee olla riittävän itsenäinen ja omaperäinen saadakseen tekijänoikeussuojaa, eikä kaikenlainen kuvallinen ilmaisu saa automaattisesti suojaa. Yksinkertaiset graafiset kuviot eivät yleensä yllä sellaiseen omaperäisyyteen, ettei kuka tahansa samaan työhön ryhtyessään päätyisi samankaltaiseen lopputulokseen, mitä on yleensä pidetty omaperäisyyden mittarina. Logojen teoskynnys onkin katsottu perinteisesti melko korkeaksi - tekijänoikeusneuvosto on aiemmassa lausuntokäytännössään linjannut, että yksinkertaisten, liiketunnuksina käytettyjen piirrosten suoja-alaa on yleensä pidetty kapeana (TN 2018:8). Kuitenkin samaisessa lausunnossa arvioitavana ollut logo ylitti teoskynnyksen, mutta tekijänoikeusneuvosto totesi kyseessä olevan rajatapaus. Tästä syystä ei voidakaan kategorisesti sanoa, ettei logo voisi ollenkaan saada tekijänoikeussuojaa.

Keskeinen kysymys

Saivatko hakijan hankkeen toimintaideat ja toimintatavat tekijänoikeuslain mukaista tekijänoikeussuojaa?

Tausta

Hakija pyysi tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa hankkeen sekä konseptoi-mansa taiteellisen elämäntyön kopiointista. Hakijan hanke oli taidetoiminta-malli, jossa koulukiusaamista ja syrjäytymistä ehkäistään katukulttuurin ja näyttämötaiteen keinoin. Hakijan mukaan Vantaan nuorisopalveluiden ja S ry:n yhteistyössä toteuttama hanke oli kopioinut hakijan hankkeen sisältöjä omaan hankkeeseensa.

Vantaan kaupunki antoi asiassa vastineen, jonka mukaan lausuntopyynnössä esitetyt väitteet kopiointista ovat aiheettomia. Lisäksi se totesi, ettei hakijan hankkeen tapaista konseptia, joka liittyy muun muassa katutanssiin ja taiteeseen, voida suojata tekijänoikeudella. Myös S ry antoi asiassa vastineen, jossa se totesi, ettei kukaan omista hip hop -kulttuurin elementtejä ja niiden taakse kytkeytyviä perusrakenteita. Lisäksi se katsoi jokaisen taiteilijan omistavan tekijänoikeudet omiin produktioihinsa ja teoksiinsa, kuten myös taidemenetelmien ohjaajat omaan pedagogiaansa ja omiin työpajoihinsa.

Lausunto

Neuvosto arvioi, että hakijan hankekuvauksen arviointipohjia koskevassa esityksessä, johon hanketekstien otteet sisältyvät, toiminnan juurista kertova kuvaus ja kaksi toimintasuunnitelmaa saivat tekijänoikeudellista suojaa. Hakijan toimittamat Vantaan nuorisopalveluiden hankkeen tekstiotteet eivät kuitenkaan sisältäneet hakijan teossuojaa saavien, edellä mainittujen materiaalien konkreettista kirjallista ilmaisua sellaisenaan tai muutettuna siten, että kyse olisi teoksen tai sen teossuojaa saavan osan muunnelmasta tekijänoikeudellisesti arvioituna.

Neuvosto totesi, että tekijänoikeus ei suojaa tekijänoikeussuojaa saavassa teoksessa tai sen osassa sen sisältämää ideaa, siinä kuvailtuja toiminta-tapoja ja -teemoja tai niistä ilmenevää taiteellisen työn konseptia. Näin ollen tekijänoikeussuoja ei myöskään estä toista henkilöä hyödyntämästä esimerkiksi toisen ideaa tai samaa toimintamenetelmää.

Täten tekijänoikeusneuvosto katsoi, että hakijan materiaaleista ilmenevä toimintaidea ja toiminnan toteutustavat ja siinä mainitut teemat tai toiminta-konsepti ja -malli, lukuun ottamatta edellä mainittuja teossuojaa saavia asia-kirjoja, eivät sellaisenaan saaneet tekijänoikeudellista suojaa. Tekijänoikeus-suojaa saamattomien osien mahdollinen käyttäminen ja kopioiminen toisen hankkeen yhteydessä ei näin ollen tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan loukannut hakijan tekijänoikeutta.

Johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvoston lausunto ei ole mitenkään yllättävä, sillä se palautuu tekijänoikeuslain lähtökohtiin siitä, millainen teos voi ylipäätään saada tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan tekijänoikeuden koh-teena voi olla ”kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys – – taikka *ilmetköönpä* se muulla tavalla”. Tekijänoikeussuojaa voidaankin sanoa ilmenemismuodon suojaksi, sillä sen ulkopuolelle jäävät esimerkiksi teemat, ideat, periaatteet sekä aiheen käsittelyä ohjaava metodi, joista oli osittain kyse tässäkin lausunnossa.

Lausunnossaan neuvosto oli arvioinut, ettei Vantaan kaupungin ja S ry:n hankkeessa ollut käytetty hakijan hankkeen tekstimateriaaleja sellaisenaan tai muutettuna, vaikkakin idea oli molemmissa hankkeissa sama. Suoja kohdistuu siten niihin sana- tai muihin valintoihin, joita tekijä on tehnyt ilmaistakseen oman ideansa.

Keskeinen kysymys

Ylittyikö teoskynnys lausuntopyynnössä yksilöityjen hankesuunnitelmien osalta? Voitiinko jotakin tiettyä hakijan kirjoittaman tekstin osaa pitää teoskynnyksen ylittävänä tekstinä?

Tausta

Hakija oli toimittanut tekijänoikeusneuvostolle neljä hankehakemusta, jotka koskivat Visuveden juhlien kehittämishanketta (kehittämishanke), nuorten mobiilivideotyöpajaa (mobiilivideotyöpaja), teemahankkeen investointitoimenpiteen suunnitelmaa (investointihanke) ja pimeänkarkoitusjuhlaa.

Hakija pyysi tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien hankehakemusten tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Hakija oli kertomuksensa mukaan toiminut yhdistyksen toiminnanjohtajana, jonka vastuulla olivat muun muassa rahoitushaut hänen ollessaan päävastuussa hakemusten kirjoittamisesta.

Yhdistyksen taiteellinen johtaja T antoi asiassa vastineen, jossa hän kertoi apuraha-anomuksien osalta yleisesti keksineensä kaikki isot ideat ja kirjoittaneensa lausuntopyynnön hakijalle tarkkaan sanallistaen sisällöt, jotka näkyivät myös hakijan toimittamassa aineistossa. Vastineenantaja ja hakija olivat käsitelleet tekstiä yhdessä etänä vuoron perään, sekä myös puheluissa, joissa he olivat käsitelleet tekstiä yksityiskohtaisesti vielä kohta kohdalta läpi.

Lausunto

Neuvosto arvioi, etteivät hakijan mobiilivideotyöpajan ja pimeänkarkoitusjuhlan hakemukset saaneet tekijänoikeudellista suojaa teoksena. Molempien hakemusten tekstiosuudet olivat niiden kohdittaisissa vastausosioissa lyhyitä, vain muutaman kappaleen mittaisia, ja ne koostuivat lähes yksinomaan tosiasiallisista ja numeerisista tiedoista koostuvasta, neutraalilla yleiskielellä kirjoitetusta asiatekstistä. Hakemusasiakirjojen luonteesta ja annetuille tiedoille esitetystä vaatimuksista johtuen kirjoittaja ei tekstissä voinut ilmentää vapaita ja luovia valintoja ilmaisussaan, joita teoskynnyksen ylittäminen ja siten tekijänoikeudellisen suojan saaminen olisi edellyttänyt.

Kehittämishankkeen ja investointihankkeen osalta neuvosto puolestaan arvioi, että merkittävästi muita hakemuksia pitempi taustoittava tekstiosuus asiatekstinä näissä tapauksissa ilmensi tekijöidensä luovia valintoja siinä määrin, että ne ylittivät teoskynnyksen. Täten kehittämishanke ja investointihanke saivat suojaa teoksena, ja niiden kopiointi muuhun kuin yksityiskäyttöön tai saattaminen yleisön saataville edellyttää tekijänoikeuden haltijan tai -haltijoiden suostumusta.

Neuvosto totesi lisäksi, että tekijänoikeudellista suojaa saava teos voidaan luoda myös useiden henkilöiden yhteistyönä. Tässä tapauksessa hakijan kirjoittamukseen ilmoittama teksti ei kuitenkaan muodostanut erillistä, itsenäistä teosta muiden teosten kanssa, vaan se oli osa muiden kanssa kirjoitettua, yhteisteoksena teossuojaa saavaa kokonaisuutta. Hakijan kirjoittamukseen ilmoittama teksti limittyi nimittäin muiden kirjoittamaan tekstiin osittain omina kappaleinaan muun tekstin joukossa ja osittain limittyen toisten kirjoittamiin kappaleisiin.

Lopuksi neuvoston arvioitavana oli se, kenelle tekijänoikeus teossuojaa saavaan kehittämishankkeen ja investointihankkeen tekstiin kuului. Tämä riippui neuvoston mukaan siitä, oliko hakija ollut työ- tai palvelussuhteessa mainitsemaansa yhdistykseen ja mitä tekijänoikeuden siirtymisestä suhteis-

sa työnantajaan tai mahdollisesti muuhun tahoon oli sovittu. Tämän osalta neuvosto kuitenkin totesi, että mahdolliset sopimuksen tulkintakysymykset ja sopimuksen puuttuessa asianosaisten tarkoituksen tai tosiasiallisen toiminnan osoittaminen teosten tekemisen yhteydessä näyttökysymyksenä ovat asioita, joiden tutkiminen ei kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan.

Neuvosto totesi lisäksi, että hakijan useimmista kirjoittamukseen merkitsemistä kohdista oli mahdotonta sanoa, kuka tekstin ja miltä osin oli kirjoittanut, koska anomukset on tehty yhdessä. Tämän arviointi oli jälleen näyttökysymyksenä sellainen, jonka tutkiminen ei kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivantaansa.

Näin ollen tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa rajoissa voinut lopulta antaa lausuntoa siitä, kenelle tekijänoikeus kehittämishankkeessa ja investointihankkeessa teossuojaa saavaan tekstiin oli alun perin syntynyt.

Johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvoston lausunto korostaa sitä tekijänoikeuden erityispiirrettä, ettei teostyyppillä ole merkitystä tekijänoikeussuojaa arvioitaessa. Hankehakemuksen kaltaista asiakirjaa ei välttämättä ensiajatuksella miellä luovaksi työksi, mutta periaatteessa mikä tahansa henkisen luomistyön tulos voi saada suojaa riippumatta siitä, onko kyseessä perinteisellä tavalla taiteellisesti ymmärrettävä tuotos. Ratkaisevaa tekijänoikeussuojan arvioinnin kannalta ovat ne vapaat ja luovat tekijän tekemät valinnat, joita lausunnossa tekijänoikeussuojaa saaneisiin hankehakemuksiin on eittämättä sisällytynyt.

Toisena kysymyksenä lausunnossa oli se, kenelle tekijänoikeussuoja kuului, mihin tekijänoikeusneuvosto ei luonnollisesti voinut näyttökysymyksien vuoksi ottaa kantaa. Olisi kuitenkin ollut mielenkiintoista saada tekijänoikeusneuvostolta kannanotto työnantajan niin kutsuttuun normaalikäyttöoikeuteen työntekijän työssä tekemiin teoksiin, sillä tätä koskevia lausuntoja tai ratkaisuja ei ole juurikaan annettu. Normaalikäyttöoikeudessa on kyse työoikeudellisesta periaatteesta, jonka mukaan työnantaja saa käyttöoikeuden työtehtävissä luotuihin teoksiin normaalin toimintansa ja toimialansa edellyttämässä laajuudessa tilanteissa, joissa työnantaja ja työntekijä eivät ole sopineet tekijänoikeuden siirtymisestä. Arvioitaessa sitä, onko työnantajalle syntynyt tällainen käyttöoikeus, merkityksellistä on se, onko teos tehty työajalla sekä osana hakijan työhön tai asemaan kuuluvia tehtäviä. Normaalikäytösääntöön, kuten työntekijän työtehtävien luonteeseen ja työnantajan normaalin toiminnan ulottuvuuteen liittyy paljon tulkinnanvaraisuutta, minkä vuoksi tähän liittyvä lausunto- ja oikeuskäytäntö olisi tervetullutta.

Keskeinen kysymys

Saivatko lausuntopyynnössä yksilöidyt sormukset, korvakorut ja kaulakorut tekijänoikeuslain mukaista suojaa teoksina?

Tausta

Hakijat L ja A Oy olivat kertoneet neuvostolle, että kysymyksessä olevien Keto-korujen kiven istutuksiin ja kivien asetteluun oli haettu luonnonmukaisuutta, epäsäännöllisyyttä, rönnyilevyyttä ja vapautta sekä värien loistoa. Kivien asettelu luo niille kukkaketomaisen asetelman. Sormusten rungon omaperäinen muoto, kivien epäsäännöllinen asettelu ja ainutlaatuinen visuaalinen ilme eivät hakijoiden mukaan olleet sidoksissa teoksen käyttötarkoitukseen.

Korvakoruille puolestaan tunnusomaista olivat erikokoiset ja eri väriset kivet istutettuna epäsäännöllisesti tiiviiksi rykelmäksi, jotka loivat kukkaketomaisen vaikutelman. Samoin kaulakoruissa eri kokoisia kiviä oli istutettu tiiviisti ja epäsymmetrisesti. Kaikki korut oli suunniteltu toimimaan yhdessä, ja niiden kaikkien visuaalisen ilmeen inspiraationa olivat olleet luonnosta löytyvät kukkakedot.

Lausunto

Tekijänoikeusneuvosto totesi ensinnäkin, että tekijänoikeuslaki ei tunne jyrkkää jaottelua puhtaisiin taide-esineisiin ja käyttöesineisiin, vaan tekijänoikeuslain 1§:n mukainen esimerkkiluettelo mainitsee nimenomaisesti taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteet suojattavina teoksina. Korut voivat siis saada tekijänoikeudellista suojaa.

Neuvosto totesi lisäksi, että käyttötarkoitus, materiaalit tai vaaditut valmistusmenetelmät saattavat tietyissä tapauksissa rajata tekijän valintoja voimakkaastikin käyttöesineiden suhteen. Tässä tapauksessa neuvosto kuitenkin katsoi, että nämä seikat eivät olleet tekijänoikeussuojan kannalta olennaisella tavalla rajanneet tekijänsä vapautta tehdä luovia valintoja.

Neuvosto arvioi, että tekijä oli tehnyt kysymyksessä olevien korujen konkreettisesti toteutuksessa vapaita luovia ratkaisuja ilmentääkseen tavoitetta luonnollisen kukkakedon vaikutelmasta. Yksittäisten sormusten, korvakorujen ja kaulakorujen koristeosien koko, väri ja ulkomuoto vaihtelivat kivien valinnan, kivi-istutusten ja asettelun myötä. Neuvoston mukaan korujen muodot, värit ja materiaalit eivät olleet pelkästään tai pääosin seurausta käyttötarkoituksesta, vaan kustakin ilmeni tekijänsä luova panos. Näin ollen neuvosto katsoi lausuntopyynnössä yksilöityjen korujen olevan siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne katsottiin tekijänoikeuslain mukaisiksi teoksiksi.

Johtopäätökset

Käyttötaiteen, kuten astioiden, valaisemien, huonekalujen ja korujen teoskynnys on ollut yleensä huomattavan korkea, eikä nämä tuotteet ole kovin usein saaneet tekijänoikeussuojaa neuvoston lausuntokäytännössä. Tekijänoikeusneuvosto on antanut useamman lausunnon korujen teoskynnyksestä ja vaikuttaa siltä, että nimenomaan korut eivät ole yleensä ylittäneet teossuojaan. Tekijänoikeusneuvosto on aiemmin katsonut, etteivät korulaatta (TN 1991:2), horoskoopikorut (TN 1997:7), helmikorvakoru (TN 2016:13), helmirukousnauha (TN 2014:12), vetoketjusta valmistetut kukkaa ja sydäntä muistuttavat korut (TN 2012:12) tai korumallisto (TN 2016:1) olleet taidokkaasta muotoilusta huolimatta teoksia tekijänoikeuslain merkityksessä. Sen sijaan tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että Tunturipisarat-korusarjaan kuuluneet korut (TN 2004:9), korumalli (TN 1988:6) ja koru, jossa pohjalaatan päälle oli asetettu avattu hopearulla (TN 1993:16) saivat tekijänoikeussuojaa.

Aiempien tekijänoikeusneuvostojen lausuntojen valossa on melko yllättävää, että nyt kyseessä olevassa lausunnossa Keto-korut ovat saaneet suojaa. On nimittäin ymmärrettävää, etteivät korut yleensä yllä kovin helposti teossuojaan, sillä alhainen teoskynnys voisi rajoittaa sitä kilpailua, joka käyttötaiteen tuotteilla on verrattuna puhtaan taiteen teoksiin. Lopuksi neuvosto kuitenkin huomautti, että tekijänoikeussuoja ei estä toista henkilöä hyödyntämästä esimerkiksi samaa aihetta, geometrisiä perusmuotoja tai samaa valmistusmenetelmää.

Yhteisteos; solarigrafiamenetelmällä otettu valokuva –
(TN 2023:2, 28.3.2023)

Keskeinen kysymys

Millä tavoin yhteisesti sekä yksin tehtyjen neulanreikäkamerakuvien tekijänoikeudet määräytyvät ja miten niiden tekijä tai tekijät määritellään?

Tausta

Solarigrafia on valokuvauskäytäntö, joka tallentaa auringon päivittäisen matkan taivaalla erittäin pitkillä valotusajoilla, useista tunteista vuosiin. Tämä vangitaan valokuvaksi menetelmällä, jossa yhdistyvät neulanreikävalokuvaus ja kuvien digitaalinen käsittely. Valottunut, negatiivin muodostava valokuvapaperi digitoidaan skannerilla. Skannauksen jälkeen raakaskannaus käännetään kuvaohjelmalla, jolloin haluttu kokonaisuus saadaan näkyviin. Muokkaustyössä alkuperäiseen kuvaan lisätään värejä ja poistetaan kuvassa olevia roskia ja epäpuhtauksia. Neulanreikäkameralla otettua valokuvaa voidaan käsitellä myös jälkikäteisesti tietokoneella skannattuna erilaisilla kuvankäsittely- ja muokausmenetelmillä.

Hakija oli pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa yhteisesti sekä yksin tehtyjen neulanreikäkamerakuvien tekijänoikeudesta. Hakijan mukaan solarigrafiakuvia otettaessa ensimmäisiin työvaiheisiin lukeutuu suunnitelma ja kuvauspaikan valinta. Näiden seurauksena syntyy itse valotettu materiaali, eli kuva, jonka toteuttamiseen osallistuvat kamerasuuntaajat, kuvan ottajat ja alkuperäisen kuvaussuunnitelman, dramaturgian ja ehdotuksen tekijä. Näillä tulisi hakijan mukaan jonkinlainen suoja, vaikka itse toiminnan seurauksena syntyvä valotettu materiaali eli kuva ei välttämättä suoraanaisesti täyttäisi teoskynnystä.

Hakijan käsityksen mukaan hyvällä purkkikameralla otetusta neulanreikäkuvasta löytyy kuitenkin kaikki olennaiset solarigrafiakuvan ainekset ja kuva saattaa olla hyvinkin valmis jo purkista skannattuna, ellei kuvaa jälkikäsitellyssä ”maalata” kokonaan uudeksi teokseksi. Tässäkin tapauksessa hakijan mukaan alkuperäisen yhteisteoksen ja työn tekijöillä tulisi säilyä alkuperäiseen kuvaan osaoikeus.

Hakija oli toimittanut lausuntopyyntönsä ohessa kaksi käsittelemätöntä solarigrafiakuvaa sekä yhden maltillisesti käsitellyn kuvan. Kuvat muodostuivat hakijan mukaan ympäristönsä tuntevan kuvan ennakkosuunnittelijan, kamerasuuntaajan ja sen kiinnittäjän, reiän päällä olevan teipin poistajan ja takaisinkiinnittäjän työn suorittamisesta.

Lausunto

Tekijänoikeusneuvosto totesi ensin yleisesti, että osa solarigrafiamenetelmällä otetuista valokuvista ylittää teoskynnyn ja saa teossuojaa, osa ei. Silloinkin kun teoskynnys ei ylity, menetelmällä otetut valokuvat saavat kuitenkin tekijänoikeuslain 49 a §:n mukaista valokuvan lähioikeudellista suojaa. Tämä koskee sekä alkuperäisiä solarigrafiakuvia että jälkikäsiteltyjä kuvia. Solarigrafiamenetelmällä otetun valokuvan valmistumisajankohta on tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan se, kun kuva on suunnitelluin tavoin kiinnittynyt valoherkälle alustalle.

Tekijänoikeusneuvoston mukaan solarigrafiamenetelmällä valmistettujen valokuvien tekijänoikeuslain mukaisesta yhteistekijyydestä ei voi antaa yleispätevää sääntöä, koska kuvien ottoon ja käsittelyyn osallistuvat henkilöt, työpanos, mahdolliset sopimukset, kuvien kohteet ja niiden käyttötarkoitus sekä jälkikäsitelymenetelmät vaihtelevat. Mahdollista yhteistekijyyttä täytyy sen vuoksi arvioida tapauskohtaisesti sekä alkuperäisen että jälkikäsitellyn kuvan osalta, joihin tekijöiden keskinäisen sopimuksen puuttuessa voidaan soveltaa yleisiä tekijänoikeudellisia periaatteita. Myös teoskynnyn ylittämistä tulee arvioida tapauskohtaisesti.

Valokuvan lähioikeuden osalta tekijänoikeusneuvosto lausui, että silloin kun teoskynnys ei ylity, solarigrafiamenetelmällä otetut valokuvat saavat valokuvan lähioikeudellista suojaa. Neuvoston arvion mukaan lähioikeudellista suojaa voidaan arvioida analogisesti tekijänoikeuslain yhteistekijyyttä koskevien periaatteiden mukaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että eri tekijöiden panosten ollessa erottamattomia toisistaan, tekijöillä on yhteisesti tekijänoikeus teokseen. Yhteistekijyydestä on kyse silloin, kun useamman henkilön yhdessä tekemä ryhmätyö on solarigrafiakuvaa suunnitellussa ja otettaessa kysymyksessä. Neuvoston mukaan ne tekijät, joiden luova panos on yhdessä toisten kanssa riittävässä määrin vaikuttanut lopullisen valotetun kuvan syntyyn, ovat lähtökohtaisesti valokuvan yhteistekijöitä. Sama koskee neuvoston mukaan myös jälkikäsitteilyä ja sen mahdollista yhteistekijyyttä.

Johtopäätökset

Tekijänoikeuslaki antaa suojaa teosvalokuville sekä muille valokuville. Mikäli valokuva ei ylitä teoskynnystä ja siten saavuta teossuojaa, sitä suojataan valokuvaajan lähioikeudella. Valokuvien teoskynnys on ollut verraten korkea – tekijänoikeusneuvosto on ottanut valokuvien teossuojaan useasti kantaa, mutta vain harva valokuva on saanut neuvoston lausuntokäytännössä tekijänoikeuslain 1§:n mukaista teossuojaa. Klassinen esimerkki teosvalokuvan suojaan yltämättömästä kuvasta on Rāshid Nasretdin ottama valokuva Paavo Nurmesta sytyttämästä olympiatulta vuonna 1952. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että vaikka valokuva oli ainut tilanteesta onnistuneesti saatu otos ja historiallisesti merkittävä, se oli ainutlaatuisuudestaan huolimatta tavallinen, ajankohtaisesta tapahtumasta kertova valokuva (TN 2003:6).

Yltääkseen sellaiseen omaperäisyyden ja itsenäisyyden tasoon, jota teosvalokuvulta edellytetään, valokuvaaja voi kuvan valmistumisen eri vaiheissa omilla valinnoillaan, kuten valaistuksella ja muilla asettelulla tuoda sellaista omaleimaisuutta valokuvaan, joka erottaa valokuvan vain sopivalla hetkellä napatusta otoksesta. Teoskynnys ei siten ylity, mikäli valokuvauksen tulos perustuu pelkästään valokuvaajan ammattitaitoon, joka korostuu tekijänoikeusneuvoston lausunnon kohteena olevien solarigrafiamenetelmällä otettujen valokuvien kohdalla. Solarigrafiamenetelmä vaatii kuvaajalta paljon panostusta, ammattitaitoa ja kärsivällisyyttä, sillä tällaisella tekniikalla otetun valokuvan valotusaika voi olla useista kuukaudesta jopa vuosiin. Pelkästään näille seikoille ei voida antaa merkitystä arvioitaessa teoskynnyn ylittymistä, vaan valokuvaajan tulee välittää luovilla ratkaisuilla oma näkemyksensä kuvattavasta kohteesta. On siis solarigrafiata harrastavan valokuvaajan omaperäisistä valinnoista kiinni, yltääkö tällainen valokuva teossuojaan.

Valokuvat ovat siitä poikkeuksellinen teoslaji, että kaikki valokuvat saavat aina suojaa tekijänoikeuslain nojalla. Tätä oikeuskirjallisuudessa on myös kritisoitu, sillä valokuvaajan lähioikeus on peräisin ajalta ennen kännykkäkuvia sekä massakuvaamisen mahdollisuutta, ja valokuvaajan lähioikeutta on esitetty jopa poistettavaksi. On kiistatonta, että kaikki valokuvat eivät ole edes sen ottajalle merkityksellisiä, eivätkä sinänsä tarvitsisi suojaa. Jokaisen kännykkäkameran laukaisunäppäimen painalluksen tuloksen suojaaminen 50 vuoden suoja-ajalla saattaa tästä näkökulmasta vaikuttaa ylimitoitetulta. Solarigrafiamenetelmällä otettu valokuva on kuitenkin tyyppiesimerkki siitä, miten kestävämpään tilanteeseen voitaisiin päätyä, mikäli teossuojaan yltämättömiä valokuvia ei suojattaisi mitenkään. On absurdi ajatus, että sellainen solarigrafiamenetelmällä otettu teossuojaan yltämätön valokuva, jonka kuvaaminen on vaatinut esimerkiksi 6–12 kuukautta, olisi valmistuttuaan täysin vapaasti käytettävissä.

Keskeinen kysymys

Miten tekijänoikeuslain 45 §:ssä tarkoitettu esittävä taiteilija ja 14 §:n mukainen opetustapahtuma määritellään?

Tausta

Hakija kertoi, että julkiseen, suurelle yleisölle suunnattuun tiedetapahtumaan oli kutsuttu esiintyjäksi tietyn oppialan professori. Oletuksena oli, että esityksen pohjana oleva luento ylitti teoskynnyksen.

Hakija kysyi tekijänoikeusneuvostolta ensiksi, voiko esiintyjän tulkita tekijänoikeuslain 45 §:n mainitsemaksi esiintyväksi taiteilijaksi. Toiseksi hakija kysyi, että jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, voiko esiintyjä kieltää yleisöltä samassa pykälässä mainitun esityksen tallentamisen laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa, ja onko esimerkiksi esityksen videoiminen matkapuhelimella tulkittavissa mainitun kaltaiseksi tallentamiseksi.

Kolmanneksi hakija kysyi, että jos myös vastaus toiseen kysymykseen on myönteinen ja esiintyjä on luovuttanut yksinoikeuden esityksensä kuvaamiseen tapahtuman järjestäjätaholle, voiko tapahtuman järjestäjä kieltää esityksen tallentamisen kysymyksessä kaksi mainitulla tavalla. Neljänneksi hakija kysyi, että vaikka yleisötilaisuus ei professorin opetustehtäviin varsinaisesti kuulukaan, voiko hänen tilaisuudessa pitämänsä esityksen tulkitakin tekijänoikeuslain 14 §:n mukaiseksi opetustoiminnaksi, jolloin yleisöllä olisi mahdollisuus valmistaa esityksestä kappaleita väliaikaiseen käyttöön, ja onko esityksen videoiminen matkapuhelimella tulkittavissa mainitun kaltaiseksi kappaleen valmistamiseksi väliaikaiseen käyttöön.

Lausunto

Tekijänoikeusneuvosto totesi ensimmäisen kysymyksen osalta, että saadakse tekijänoikeuslain 45 §:n mukaista esittävän taiteilijan suoja, esityksen

pohjana tulee olla teossuoja saava teos tai sen osa. Lisäksi kyseessä täytyy olla esitys, kuten lauluesitys tai puhe, josta nyt on kysymys. Neuvosto totesi lisäksi, että tekijänoikeuslain 45 §:ssä ei kuitenkaan suojata minkä tahansa esittäjän teoksen esitystä. Säännöksessä mainitun esityksen tulee olla nimenomaisesti esittävän taiteilijan esitys. Esittävää taiteilijaa ei kuitenkaan ole laissa tai sen kotimaisissa esitöissä tarkemmin määritelty.

Tekijänoikeusneuvosto totesi, että kotimaisessa kirjallisuudessa on päädytty siihen, että taiteilijan esityksestä puhuttaessa on nojaututtu traditionaaliseen taiteilijäkäsitteeseen, eli saadakse esittävän taiteilijan suoja, luentoesityksellä tulisi olla taiteellinen luonne. Hakija oli kertonut, että professori piti luennon yleisölle suunnatussa tiedetapahtumassa. Tällaisella tavallisella tiedeluenolla ei yleensä ole neuvoston mukaan taiteellista luonnetta, vaan kyse oli pikemmin havainnollistavana tai selittävänä esityksenä. Siten neuvosto katsoi, ettei puheen pitäjää ole pidettävä tekijänoikeuslain 45 §:n tarkoitamana esittävänä taiteilijana. Koska vastaus ensimmäiseen kysymykseen oli kielteinen, tekijänoikeusneuvosto ei pitänyt tarpeellisena vastata toiseen ja kolmanteen kysymykseen.

Tekijänoikeusneuvosto totesi kuitenkin selvyden vuoksi, että luennon sisällön laatijalla voi olla tekijänoikeus luennon sisältöön. Mikäli tiedelunnon esittävä professori on laatinut kyseisen esityksen sisältö ja luennon sisältö nauttii teossuojaa, hän voi tekijänoikeutensa nojalla lähtökohtaisesti kieltää luennon kopioinnin. Tallentaminen matkapuhelimella on myös luentosisällön kopioimista.

Neljättä kysymystä koskien tekijänoikeusneuvosto totesi, että opetustoimintaa ei ole mainitussa säännöksessä tarkemmin määritelty. Lainsäädännössä opetustoimi ja kulttuuritoimi on kuitenkin eriytetty omiksi käsitteikseen. Neuvosto arvioi lopulta, että suurelle yleisölle tiedetapahtumassa pidettyä luentoa ei ole pidettävä varsinaisesti opetus- vaan pikemmin laajemmin ymmärrettynä sivistys- ja kulttuuritoimintana. Siten hakijan kuvaama yleisöluento tiede-

tapahtumassa ei ollut tekijänoikeuslain 14 §:n tarkoittamaa opetustoimintaa, eikä yleisöllä ole oikeutta valmistaa esityksestä kappaleita käytettäväksi tilapäisesti opetustoiminnassa kyseisen lain 14 §:n 2 momentin mahdollistamalla tavalla. Selvyyden vuoksi neuvosto kuitenkin totesi, että tilanteeseen soveltuisi tekijänoikeuslain 12 §, jonka mukaan jokainen saa valmistaa julkistetusta teoksesta muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten.

Johtopäätökset

Lausunto selkeyttää esittävän taiteilijan suojaa ja suojan saamisen ehtoja. Tekijänoikeusneuvoston aiemmat lausunnot aiheesta ovat keskittyneet pääasiassa siihen, ettei esitettävänä oleva tuotos ole ollut tekijänoikeudellisessa mielessä teos, jolloin suojan saamisen muita edellytyksiä ei ole juurikaan käsitelty. Painotus yleisessä keskustelussa ja kirjallisuudessa on tuntunut aiemmin olleen siinä, että esittävän taiteilijan suojaa saa, kunhan esityksen kohteena on kirjallinen tai taiteellinen teos tai kansanperinne, riippumatta itse esityksen luonteesta. Tämä on ollut omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä esittävän taiteilijan suojan syntymisen edellytyksiin.

Lähioikeudet on perinteisesti erotettu varsinaisesta tekijänoikeudesta sillä, että lähioikeuksia pidetään tyyppillisesti investointien suojana. Tarkoituksena on ollut antaa suojaa myös sellaisille työn tuloksille, joita ei voida pitää luovana, mutta joita on kuitenkin haluttu suojata niihin tehtyihin rahallisten, ajallisten ja muiden panosten tai investointien vuoksi. Lähioikeuksien saamiseksi ei edellytetä teoskynnyksen ylittymistä, toisin kuin tekijänoikeussuojalta. Tämän valossa esittävän taiteilijan suojaan sisältyy erikoisia piirteitä, sillä suojan saaminen ei ole sidottu siihen, kuinka omaperäinen taiteilijan esitys on, mutta siltä kuitenkin edellytetään tekijänoikeusneuvoston lausunnon mukaisesti taiteellista luonnetta. Vaikka tekijänoikeuslaissa ei ole rajattu esittävän taiteilijan esityksen tyyppijoukkoa, tekijänoikeusneuvoston lausunnon on haluttu tehdä selvä ero sen suhteen, että suoja soveltuu pääsääntöisesti muusikkojen, näyttelijöiden, tanssijoiden, runonlausujien tai muihin esittävän taiteen alan esityksiin sen sijaan, että se soveltuisi kaikkiin esitystilanteisiin.

Lääketieteellisen valintakokeen koekysymysten tekijänoikeus –
(TN 2022:4, 22.11.2022)

Keskeinen kysymys

Miten lääketieteellisten alojen valintakokeen tekijänoikeudet määräytyvät?

Tausta

Hakija oli pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien lääketieteellisten alojen valintakokeen tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Hakija kertoi, että valintakokeen valmistelee lääketieteellistä koulutusta tarjoavan viiden yliopiston nimeämistä edustajista koostuva työryhmä. Valintakoe kokonaisuudessaan on ryhmän yhdessä valmisteleva ja yksittäisen tehtävän valmistelee oppialakohtainen pienryhmä.

Hakija kysyi ensinnäkin, onko valintakokeilla kokonaisuutena tai valintakokeisiin sisältyvillä yksittäisillä tehtävillä tekijänoikeutta ja toiseksi, kenellä tekijänoikeuden omistajuus on ja kolmanneksi, kenellä on tekijänoikeuden haltijana oikeus myöntää yksittäisen tehtävän käyttämiseen oppikirjoissa. Neljänneksi hakija kysyi, tuleeko tehtävän alkuperäinen lähde tai käyttö mainita ja viidenneksi, mikä on yksittäisen tehtävän laadintaan osallistuneen henkilön tekijänoikeus tehtävään. Kuudenneksi hakija kysyi, onko oppikirjojen tekijöillä oikeus julkaista tai onko kaupallisilla valmennuskursseilla oikeus käyttää opetuksessaan julkaistuja valintakokeita vai tarvittaisiinko tähän tekijän lupa. Seitsemänneksi hakija kysyi, onko yksittäisellä valintakokeella luettelosuojaa, ja jos luettelosuojaa on olemassa, ovatko valmistajana yhteisvalintaan osallistuvat yliopistot.

Hakija toimitti tekijänoikeusneuvostolle esimerkkeinä vuoden 2021 ja 2012 lääketieteen alan valintakoekysymykset.

Lausunto

Ensimmäiseen hakijan esittämään kysymykseen vastauksena tekijänoikeusneuvosto totesi, että hakijan esimerkkinä toimittamien valintakoe tehtävät eivät saa tekijänoikeudellista suojaa, sillä tehtävien pohjatiedot ja kysymykset olivat lyhyitä ja koostuivat lähes yksinomaan tosiasiallisista ja numeerisista tiedoista, jotka mahdollistavat tehtävään vastaamisen tai ratkaisun tekemisen. Lisäksi neuvosto totesi, että tekijänoikeus suojaa vain teokselle annettua ilmenemismuotoa, ei asiasisältöä taikka ideoita itsessään. Koska kysymyksessä olevien tehtävien ilmaisumuoto oli tyyliltään korostetun neutraalia faktapohjaista asiatekstiä, eivät hakijan esimerkkinä esittämät valintakoe tehtävät saneet neuvoston arvion mukaan tekijänoikeudellista suojaa teoksena.

Poikkeuksena neuvosto nosti esiin yksittäisen vuoden 2012 valintakoe tehtävän. Vaikka tekstiosuuden pituus ei yksin ratkaise yksittäistapauksessa teoskynnyksen ylittymistä, merkittävästi muita tehtäviä pidempi taustoittava tekstiosuus tässä tapauksessa ilmensi tekijöidensä luovia valintoja siinä määrin, että se tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan ylitti teoskynnyksen.

Toisen kysymyksen osalta tekijänoikeusneuvosto totesi, että tekijänoikeus syntyy lähtökohtaisesti teoksen, kuten esimerkiksi yksittäisen koetehtävän luoneelle luonnolliselle henkilölle, jos teoskynnys ylittyy. Tähän liittyen neuvosto totesi, että jos tehtävän on laatinut vain yksi henkilö, eikä tämä ole siirtänyt oikeuttaan kenellekään, lupa tehtävän yleisön saataville saattamiseen tai muuhun kuin yksityiskäyttöön kopiointiin tulee pyytää tekijältä. Se, kenelle tekijänoikeus teossuojaa saaviin valintakoe kysymyksiin kuuluu, riippuu myös siitä, onko tekijänoikeuden siirtymisestä suhteessa työnantajaan tai mahdollisesti muuhun tahoon sovittu. Tekijänoikeusneuvosto totesi tämän osalta, ettei sopimuksen tulkintakysymyksiin liittyvien näyttökysymysten tutkiminen kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan.

Vastauksena neljänteen ja kuudenteen hakijan esittämään kysymykseen lainauksen osalta tekijänoikeusneuvosto puolestaan totesi, että koska teoskynnys ei ylittynyt eivätkä yksittäiset valintakoe tehtävät näin ollen saaneet teossuojaa, tekijänoikeudellista veloitetta pyytää lupaa tekijältä sen käyttöön tai ilmoittaa lainauksen lähde tekijän moraalisten oikeuksien perusteella sinänsä ole. Poikkeuksen muista tehtävistä muodosti kuitenkin yksittäinen vuoden 2012 valintakoe tehtävä, jonka katsottiin saavan suojaa teoksena, ja jota näin ollen koski veloitte pyytää lupaa tekijältä sen käyttöön tai ilmoittaa lainauksen lähde.

Seitsemännen kysymyksen osalta tekijänoikeusneuvosto totesi, että vuosittainen valintakoe kokonaisuutena voi olla teossuojan edellytykset täyttävään tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen teos tai 5 §:n mukainen kokoomateos, joka on kuitenkin tekijänoikeudellisesti arvioituna enemmän kirjallinen esitys kuin luettelo, tietokanta tai muu vastaava. Kummankin valintakokeen liitteenä olleet taulukko-osat saattavat lähtökohtaisesti saada joko luettelosuojaa tai sui generis -suojaa, jotka syntyvät lähtökohtaisesti luettelon tai tietokannan tekijälle tai tekijöille. Jos luettelo tai tietokanta on kuitenkin luotu suorittaessa työ- tai virkasuhteesta johtuvia työtehtäviä, edellä mainitut oikeudet kuuluvat työnantajalle.

Tekijänoikeusneuvosto ei kuitenkaan päätenyt vahvistamaan valintakokeen taulukko-osan saamaa luettelosuojaa tai sui generis -suojaa. Luettelosuojan osalta todettiin, että valintakokeiden kaavaliitteiden ei katsottu muodostavan luetteloa ja muuta vastaavaa suurta tietomäärää sisältävää työtä. Sui generis -suojan edellytyksenä oleva huomattava panostus ei tekijänoikeusneuvoston mukaan ilmennyt sellaisenaan taulukko-osista, vaan edellyttäisi muuta näyttöä mahdollisesta panostuksesta, joka ei kuulu neuvoston toimivaltaan.

Johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvoston lausuntoa ei voi pitää kovinkaan yllättävä ottaen huomioon, että asiasisältö, ideat tai matemaattiset käsitteet sellaisenaan eivät voi saada tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeusneuvosto on antanut useamman lausunnon koskien oppiaineiden harjoitustehtäviä, kurssi- ja pääsykoemateriaaleja — neuvosto on esimerkiksi katsonut, ettei matematiikan yksittäiset laskutehtävät (TN 2021:8), sähkötekniikan laskutehtävät ja yksittäiset tenttikokonaisuudet (TN 2012:1) tai lääketieteen oppikirjan selittävät piirustukset (TN 1996:2) olleet tekijänoikeuslain mukaisia teoksia. Lääketieteen alan valintakoekysymykset koostuvat pääosin fysiikan, kemian ja lääketieteen tehtävistä sekä niihin liittyvistä kaavoista ja taulukoista, mikä ei yleensä jätä valintakoekysymysten tekijälle tai tekijöille sellaisia luovia valintoja, että tekijän persoonallisuus näkyisi lopputuloksessa. Mikäli tehtävänanto kuitenkin on omaleimaisempi, se voi olla tarpeeksi itsenäinen ja omaperäinen, kuten tekijänoikeusneuvosto katsoi lausunnossaan yksittäisen vuoden 2012 valintakoetehtävän osalta.

Euroopan unionin
tuomioistuimen
tekijänoikeudellinen
oikeuskäytäntö

Yksityistä kopiointia koskeva tekijänoikeuden poikkeus ja oikeus välittää teos yleisölle – (EUT, C-426/21, *Ocilion IPTV Technologies GmbH vastaan Seven.One Entertainment Group GmbH ja Puls 4 TV GmbH & Co. KG.*, 13.7.2023)

Keskeinen kysymys

Onko televisiolähetysten suoratoiston, tallentamisen ja jälkikäteen toistamisen mahdollistavassa internetpalvelussa kyse EU-oikeuden mukaisesta yleisölle välittämisestä? Soveltuuko palveluun yksityistä kopiointia koskeva tekijänoikeuden poikkeus?

Tausta

Kantajana asiassa olivat televisiolähetysyhtiöt Seven.One Entertainment Group GmbH ja Puls 4 TV GmbH & Co. KG (jäljempänä yhdessä Seven.One ym.). Vastaajana puolestaan oli internettelevisiopalveluja suljetussa verkossa kaupallisille asiakkaille tarjoava itävaltalainen yhtiö Ocilion IPTV Technologies GmbH (jäljempänä Ocilion). Seven.One ym. omisti lähetysoikeudet useisiin televisio-ohjelmiin, jotka asetettiin verkossa saataville Ocilionin tarjoaman palvelun kautta.

Tapauksen keskiössä oli Ocilion tarjoama digitaalinen palvelu, joka mahdollisti televisiokanavien katselemisen suorana internetin välityksellä. Palveluun kuului myös (*digiboksien tallennustoimintoa muistuttava*) ominaisuus, joka muun muassa mahdollisti televisiossa esitetyn sisällön tallentamisen ja katsomisen jälkikäteen seitsemän päivän kuluttua sisällön alkuperäisestä lähetyssajakohdasta. Palvelun tallennustoiminnossa hyödynnettiin niin sanottua kaksoiskappaleen poistamismenettelyä (*de-duplication procedure*), jonka avulla vältyttiin valmistamasta televisiolähetysistä useita kopiota asiakkaille. Yksinkertaistettuna palvelu ei siis valmistanut itsenäistä kopiota ohjelmoidusta lähetyssisällöstä jokaista asiakkaan tekemää tallennuspyyntöä varten, vaan se ainoastaan tarjosi asiakkaalle linkin siihen yksittäiseen kopi-

oon, joka oli valmistettu sen yhteydessä, kun ohjelmaa oli pyydetty tallennettavaksi ensimmäistä kertaa. Ocilionin palvelun varsinaisina asiakkaina olivat kaupalliset verkko-operaattorit (kuten puhelin- ja sähköverkko-operaattorit), mutta käytännössä palvelun loppukäyttäjinä olivat verkko-operaattoreiden asiakkaat, eli kuluttajat.

Asiassa Seven.One ym. väittivät, etteivät ne olleet antaneet suostumustaan televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen Ocilionin palvelun avulla. Tällä perusteella ne katsoivat, että asiassa oli kyse niiden yksinoikeutetun sisällön luvattomasta välittämisestä yleisölle. Ne väittivät lisäksi, ettei Ocilionin palvelu voinut myöskään olla sallittu yksityistä kopiointia koskevan tekijänoikeuspoikkeuksen nojalla. Seven.One ym. nostivat täten kansallisissa tuomioistuimissa kieltokanteita, ja esittivät niihin liittyviä väitoimihakemuksia, joissa ne vaativat, että Ocilionia kielletään saattamasta asiakkaidensa saataville niiden ohjelmien sisältöä, valmistamasta ohjelmista kappaleita tai antamasta kolmansien valmistaa ohjelmista kappaleita ilman niiden suostumusta. Ocilion vastasi väittämällä, että sen palvelun kautta tuotetut jäljennökset ovat loppukäyttäjien yksityiseen käyttöön tarkoitettuja kopioita. Lisäksi se väitti, että se tarjosi ainoastaan laitteistoja ja ohjelmistoja verkko-operaattoreille sisällön välittämisen mahdollistamiseksi ilman, että sillä olisi mitään määräysvaltaa sisällön käyttämiseen sen järjestelmien kautta.

Kantajan vaatimukset hyväksyttiin olennaisilta osin kansallisissa tuomioistuimissa. Ocilion valitti asiasta Itävallan korkeimpaan oikeuteen, joka pyysi asiassa ennakkoratkaisua EUT:lta. Ennakkoratkaisupyynnössä tiedusteltiin ensinnäkin sitä, että kuuluiko Ocilionin tarjoaman palvelun kaltainen palvelu direktiivin 2001/29 ("tietoyhteiskuntadirektiivi") 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaiseen yksityistä kopiointia koskevan tekijänoikeuspoikkeuksen soveltamisalaan. Toiseksi tiedusteltiin sitä, oliko Ocilionin tarjoaman palvelun kaltaisessa palvelussa kyse yleisölle välittämisestä tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 kohdan merkityksessä.

Ratkaisu

Yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen osalta EUT aloitti toteamalla, että koska oikeushenkilöt jäävät joka tapauksessa mainitun poikkeuksen soveltamisalan ulkopuolelle, poikkeus ei voinut soveltua Ocilioniin sellaisenaan. Ocilion kuitenkin väitti, että se vain tarjosi fyysisen välineen, jonka avulla loppukäyttäjät pystyivät omasta aloitteestaan ja itse suorittamansa ohjelmoinnin avulla katsella televisio-ohjelmia jälkikäteen, ja täten poikkeusta tuli soveltaa palvelun loppukäyttäjiin. Samalla se väitti, että kaksoiskappaleen poistamismenetelmä huomioon ottaen tästä järjestelystä ei aiheutunut kohtuutonta haittaa kantajien oikeutetuille eduille. Tämän väitteen osalta EUT totesi, että poikkeuksen ei voitu katsoa soveltuvan myöskään palvelun loppukäyttäjiin, sillä Ocilionin palvelu mahdollisti pääsyn suojatusta teoksesta valmistettuun kopioon rajoittamattomalle määrälle vastaanottajia kaupallisessa tarkoituksessa. Toisin sanoen EUT asetti yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen soveltumisen arvioinnissa keskeisiksi kriteereiksi sen, että kopioinnin mahdollistavalla palvelulla oli kaupallinen tarkoitus ja skaalautuva luonne. Arvioinnissa ei sen sijaan annettu merkitystä sille, että varsinaisen kopioinnin suoritti luonnollinen henkilö (loppukäyttäjä) muissa kuin kaupallisissa tarkoituksissa.

Yleisölle välittämisen osalta EUT totesi viitaten aikaisempaan oikeuskäytäntöön, että säännöksen soveltumisessa keskeisinä arviointiperusteina toimivat palveluntarjoajan keskeinen rooli ja sen toiminnan tarkoituksellisuus: välittämistoimen katsotaan siis olevan käsillä, jos palveluntarjoaja ”toimii täysin tietoisena menettelynsä seurauksista tarjotakseen asiakkailleen pääsyn suojattuun teokseen, erityisesti silloin, kun ilman tätä toimintaa kyseiset asiakkaat eivät lähtökohtaisesti voisi vastaanottaa levitettyä teosta.” Toisaalta EUT korosti, että pelkkää aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoamista ei itsessään pidetä yleisölle välittämisenä.

Tämän perusteella EUT päätyi siihen, että Ocilionin tarjoamassa palvelussa ei ollut kyse teoksen välittämisestä yleisölle, koska Ocilionin katsottiin vain toimittavan verkko-operaattoreille niiden tarvitsemat välineet, jotta nämä voivat puolestaan tarjota pääsyn teoksiin. Ocilion ei siis antanut loppukäyttäjälle

pääsyä tekijänoikeudella suojattuihin televisio-ohjelmiin, vaan pääsyn antoivat sen asiakkaina toimivat verkko-operaattorit. Täten Ocilionilla ei ollut vaadittavaa keskeistä roolia yleisölle välittämässä. Tässä yhteydessä Ocilionin mahdollinen tietoisuus siitä, että sen palvelua voitiin käyttää suojattuihin lähetyssisältöihin pääsemiseksi ilman tekijöiden suostumusta, ei sellaisenaan ollut riittävä kriteeri yleisölle välittämisen täyttymiseksi.

Johtopäätökset

EUT:n ratkaisun voidaan katsoa olevan jatkumoa yksityisen kopioinnin poikkeusta käsitteleviin tapauksiin, erityisesti välittäjien osalta, joista vertailukohtaa voisi hakea EUT:n viimeaikaisesta ratkaisukäytännöstä vuoden 2017 VCAST-asiasta (C-265/16), jossa EUT linjasi että direktiivin 2001/29 (”tietoyhteiskuntadirektiivi”) ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kaupallinen yritys voi tarjota yksityishenkilöille pilvipalvelua tekijänoikeudella suojattujen teosten yksityisten kopioiden etätallentamista varten tietokonejärjestelmän avulla osallistumalla aktiivisesti tallentamiseen ilman oikeudenhaltijan suostumusta, taikka uudemmassa vuoden 2021 *Austro-Mechana*-asiasta (C-433/20), jossa EUT tulkitsi että vastuu yksityisen kopion johdosta syntyneen vahingon korvaamisesta tulisi olla pilvipalveluiden käyttäjillä, mutta koska tietoyhteiskuntadirektiivin säännöksissä ei kuitenkaan tarkemmin ilmaista sitä, miten sopivan hyvityksen korvaaminen tulee käytännössä toteuttaa, on jäsenvaltioilla suhteellisen vapaat kädet hyvitysjärjestelmän toteutuksen suhteen.

Tämä on käytännössä toteutunut, eikä täten vastaavanlaista tapausta kuin käsillä oleva *Ocilion*-asia olisi tullut vireille Suomessa, koska Suomessa verkkotallennuspalvelujen ja yksityisen kopioinnin välinen problematiikka on ratkaistu jo vuonna 2015 voimaantulleella tekijänoikeuslain säännöksellä, joka perustuu sopimuslisenssijärjestelyyn Kopioston, Teoston, APFI:n ja Gramex:n kanssa, jonka nojalla operaattorit suorittavat yksityisen kopioinnin korvauksen asiakkaidensa puolesta tekijänoikeusjärjestöille.

Tekijänoikeus ja lähioikeudet, joita sovelletaan satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleenlähettämiseen – (EUT, C-290/21, *Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger Reg. Gen. mbH (AKM) vastaan Canal+ Luxembourg Sàrl.*, 25.5.2023)

Keskeinen kysymys

Onko satelliittikanavapaketin tarjoajan hankittava lupa teosten satelliittivälitykseen yleisölle ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa ohjelmasignaalit saatetaan satelliittiin johtavaan välitysketjuun, vai onko lupa hankittava myös lähetyksen vastaanottamisvaltiossa?

Tausta

Asia koski direktiivin 93/83/EYT (satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia ja edelleen lähettämistä koskeva tekijänoikeusdirektiivi) 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan tulkintaa. Direktiivin määrittämä lähtökohta on, että teosten tekijöillä on yksinoikeus antaa lupa tekijänoikeuksilla suojattujen teosten satelliittivälitykseen yleisölle. Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädettiin kuitenkin niin kutsutusta *lähetyjäsenvaltioperiaatteesta*, jonka mukaan satelliittivälitys yleisölle katsotaan tapahtuvan ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa ohjelmasignaalit alun perin saatetaan satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

Osapuolina asiassa olivat itävaltalainen tekijänoikeuksien yhteisvalvontajärjestö Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger Reg. Gen. mbH (jäljempänä AKM) sekä luxemburgilainen satelliittitelevisioyhtiö Canal+ Luxembourg Sàrl (jäljempänä Canal+). Canal+ tarjosi maksullisia satelliittikanavapaketteja muun muassa Itävallan alueella. Paketit sisälsivät sekä maksullisia että maksuttomia televisio-ohjelmia. Paketin sisältämät maksuttomat televisio-ohjelmat olivat sellaisia, joihin kaikilla itävaltalaisilla oli jo vapaasti pääsy Itävallan alueella, mutta nyt ne vain tarjottiin satelliitin välityksellä.

AKM:llä oli tekijänoikeuksien yhteisvalvontajärjestönä oikeus käyttää lähetysoikeuksia Itävallan alueella. AKM:n mukaan Canal+ loukkasi sen hallinnoimia oikeuksia, sillä Canal+ ei ollut hankkinut siltä lupaa satelliittisignaalien lähettämiseen Itävallassa. AKM:n mukaan Canal+:n harjoittama lähetystoiminta palveli Canal+:n lisäyleisöä, ja täten sen Luxemburgissa mahdollisesti hankkima lähetyslupa ei kattanut tällaista lähetystä. AKM nosti täten kanteen, jossa se vaati, että Canal+ määrätään lopettamaan satelliittisignaalien lähettäminen Itävallassa ja maksamaan sille vahingonkorvausta.

Canal+ vastasi väittämällä, että lähetyjäsenvaltioperiaatteen nojalla ainoastaan lähetyjäsenvaltioissa toimivilla tekijänoikeuksien yhteisvalvontayhteisöillä, eli ei AKM:llä, oli oikeus toimia kyseessä olevien oikeuksien käytön osalta. Lisäksi se väitti, että sen harjoittama lähetystoiminta kuului sen lähetyjäsenvaltiossa saamien lupien piiriin. Canal+ katsoi, että se ainoastaan asetti käyttöön lähetystoiminnan harjoittajien suostumuksella infrastruktuurin, jonka avulla näiden lähetystoiminnan harjoittajien Itävallan ulkopuolelle tuoma signaali voitiin koodata satelliittiin johtavaan välitysketjuun.

Itävallan kansalliset tuomioistuimet eivät hyväksyneet AKM:n vaatimusta lopettaa Canal+:n satelliittisignaalien lähettäminen kokonaisuudessaan Itävallan alueella. Ne kuitenkin katsoivat, että vaatimus oli perusteltu siltä osin, kun kanavapakettiin kuului sellaista maksullista sisältöä, joka ei ollut valmiiksi vapaasti katsottavissa Itävallassa. Tämän maksullisen sisällön osalta katsottiin, että kanavapakettilla oli uusi yleisö, joka oli erillinen vapaasti katsottavan sisällön yleisöstä, ja täten Canal+:n lupa ei kattanut tällaista lähetystä. Itävallan ylin tuomioistuin teki asiassa ennakkoratkaisupyynnön EUT:lle. Ennakkoratkaisukysymyksissä tiedusteltiin lähinnä sitä, että oliko direktiivin 93/83/EYT (satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia ja edelleen lähettämistä koskeva tekijänoikeusdirektiivi) 1 artiklan 2 kohdan b alakohdasta tulkittava siten, että satelliittikanavapaketin tarjoajan on hankittava ohjelmien tekijänoikeuksien haltijoiden lupa teosten satelliittivälitykseen yleisölle ainoastaan lähetyjäsenvaltiossa, vai oliko lupa hankittava myös lähetyksen vastaanottamisvaltiossa?

Ratkaisu

EUT linjasi direktiivin 93/83/EYT (satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia ja edelleen lähettämistä koskeva tekijänoikeusdirektiivi) 1 artiklan 2 kohdan sanamuotoon ja rakenteeseen vedoten, että satelliittikanavapakettien tarjoaja on velvollinen hankkimaan luvan teosten satelliittivälitykseen yleisölle ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa ohjelmasignaali saatetaan satelliittiin johtavaan välitysketjuun (eli lähetysjäsenvaltiossa). EUT:n mukaan tätä päätelmää tuki osaltaan myös kyseisen artiklan tavoite, joka oli välttää useiden kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäinen soveltaminen samaan yleisradiointitapahtumaan määrittelemällä satelliittivälitys yleisölle EU:n tasolla. Tällä perusteella EUT totesi, että olisi tämän tavoitteen vastaista, jos satelliittikanavapaketin tarjoajan olisi saatava lupa kyseessä olevien tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoilta myös muissa jäsenvaltioissa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa ohjelmasignaali saatetaan satelliittiin johtavaan välitysketjuun.

Johtopäätökset

EUT vahvisti, että direktiivin 93/83/EYT (satelliitin välityksellä tapahtuvaa yleisradiointia ja edelleen lähettämistä koskeva tekijänoikeusdirektiivi) 1 artiklan 2 kohdan mukainen lähetysjäsenvaltioperiaate soveltuu varsinaisten yleisradioyhtiöiden lisäksi myös satelliittikanavapaketin tarjoajiin.

EUT kertasi ratkaisussaan muun muassa sitä, että sekä *lähetystoiminnan alkuperäinen harjoittaja* että *myöhemmin välitystoimintaan osallistuva toimija* (tässä tapauksessa Canal+) joutuvat hakemaan erikseen satelliittivälityslupaa, mikäli tämä myöhemmin toimintaan osallistuva toimija saattaa suojattuja teoksia lähetystoiminnan harjoittajan tarkoittamaa yleisöä laajemmalle yleisölle eli yleisölle, jota näiden teosten tekijät eivät ottaneet huomioon, kun he antoivat lähetystoiminnan harjoittajalle luvan niiden käyttämiseen, kuten EUT on linjannut aiemmin muun muassa *Airfield ja Canal Digitaal*-asiassa (C-431/09 ja C-432/09).

Vaikkakin ratkaisu ei tuonut mitään uutta mullistavaa tulkintalinjaa EUT:n oikeuskäytäntöön, laajensi se osaltaan lähetysjäsenvaltioperiaatteen soveltamisalaa aiemmasta myös satelliittikanavapaketin tarjoajiin.

Taustamusiikin soittaminen lentokoneessa sekä äänentoistojärjestelmän olemassaolo koskien yleisölle välittämistä – (EUT, yhdistetyt asiat C-775/21, *Blue Air Aviation SA vastaan UCMR - ADA Asociația pentru Drepturi de Autor a Compozitorilor*, ja C-826/21, *Uniunea Producătorilor de Fonograme din România (UPFR) vastaan Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători* (SNTFC) "CFR Călători" SA, 20.4.2023)

Keskeinen kysymys

Onko musiikkiteoksen soittaminen taustamusiikkina matkustajaliikennevälineessä EU-oikeuden mukaista yleisölle välittämistä, ja katsotaanko yleisölle välittämiseksi myös pelkkä äänentoistojärjestelmän asennus matkustajaliikennevälineeseen?

Tausta

Asiassa C-775/21 romanialainen musiikin tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio UCMR oli nostanut paikallisessa tuomioistuimessa lentoyhtiö Blue Air Aviationia (jäljempänä Blue Air) vastaan kanteen ilman lisenssiä tapahtuneesta musiikin lähettämisestä lentokoneissa. Blue Air väitti, että vaikka se liikennöi 28 lentokonetta joista 22:ssa sillä on musiikkiteosten levittämiseen tarvittava laitteisto ja ohjelmisto, on se vaaditun lisenssin saatuaan välittänyt yleisölle vain yhden musiikkiteoksen tunnelman luomiseksi 14:ssä näistä lentokoneista.

Paikallinen tuomioistuin totesi, että se, että Blue Air varustaa liikennöimänsä lentokoneet laittein, joilla musiikkiteoksia voidaan välittää yleisölle tunnelman luomiseksi, luo sellaisen yksinkertaisen olettaman näiden teosten käytöstä, jonka perusteella on katsottava, että kaikissa äänentoistojärjestelmällä varustetuissa lentokoneissa, joissa tätä järjestelmää käytetään, olevan täten kyseessä musiikkiteoksen välittämistä yleisölle. Blue Air valitti ratkaisusta paikalliseen ylioikeuteen väittäen, ettei se ollut välittänyt musiikkia niissä lentokoneissa, joiden osalta ei ollut hankittu lisenssiä, ja että pelkkä laitteen olemassaolo ei tarkoita musiikkiteosten välittämistä yleisölle. Lisäksi

lento-yhtiö totesi, ettei se tavoittele voittoa musiikin levittämisellä ja että lentokoneissa on oltava äänentoistojärjestelmät turvallisuussyistä, jotta lentokoneen miehistön jäsenten välinen yhteydenpito sekä miehistön jäsenten ja matkustajien välinen yhteydenpito olisi mahdollista.

Tuomioistuin päätti pyytää ennakkoratkaisua EUT:lta, jossa sen pääkysymys oli, onko direktiivin 2001/29 ("tietoyhteiskuntadirektiivi") 3 artiklan 1 kohdan säännöksiä tulkittava siten, että musiikkiteoksen levittäminen matkustajalentokoneessa lentokoneen yleisen äänentoistojärjestelmän välityksellä on artiklassa tarkoitettua yleisölle välittämistä, kun otetaan huomioon erityisesti (vaikkakaan ei yksinomaan) tällaisen välittämisen voiton tavoittelua koskeva kriteeri.

Asiassa C-826/21 niin ikään romanialainen, musiikin tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteishallinnointiorganisaatio UPFR oli nostanut paikallisessa tuomioistuimessa rautatieliikenne-yhtiö CFR:ää vastaan kanteen väittäen, että sen matkustajajuniin asennettujen äänentoistojärjestelmien pelkkä olemassaolo merkitsee direktiivin 2001/29 ("tietoyhteiskuntadirektiivi") 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua teosten välittämistä yleisölle. Asia eteni paikalliseen ylioikeuteen, joka totesi ennakkoratkaisupyynnössään, että valtaosassa kansallista oikeuskäytäntöä katsotaan, että se, että junanvaunussa on äänentoistojärjestelmä, merkitsee musiikkiteosten välittämistä yleisölle. Kyseinen tuomioistuin suhtautui tähän kuitenkin epäilevästi ja pyysi ennakkoratkaisupyynnössään EUT:n kantaa asiaan. EUT päätti yhdistää asiat tarkastelua ja tuomion antamista varten.

Ratkaisu

EUT totesi Blue Airin koskevan asian osalta, että henkilöliikenteen harjoittajan toiminta, jossa yritys välittää henkilöliikenteen kulkuneuvossa musiikkiteoksen tunnelmamusiikkia varten, merkitsee teoksen välittämistä yleisölle, koska näin tehdessään kyseinen liikenteenharjoittaja toimii täysin tietoisena menettelynsä seurauksista tarjotakseen asiakkailleen pääsyn suojattuun

teokseen, erityisesti silloin, kun ilman tätä toimintaa kyseiset asiakkaat eivät lähtökohtaisesti voisi vastaanottaa levitettyä teosta. Sillä, tavoitellaanko tällaisella välittämällä voittoa, ei ole merkitystä, koska EUT on aiemmassa ratkaisukäytännössään katsonut, ettei voiton tavoittelu välttämättä ole väistämätön edellytys yleisölle välittämisen käsitettä arvioitaessa.

Sen sijaan pelkkä äänentoistolaitteen asentaminen kulkuneuvon ei merkitse yleisön saataviin saattamista, koska kyse on pelkästä aineiston välittämisen mahdollistavien, tai toteuttavien fyysisten välineiden tarjoamisesta. Kansallisen lainsäädännön mukainen oletus, jonka mukaan jo äänentoistojärjestelmän olemassaolo täyttäisi yleisölle välittämisen määritelmän, ei EUT:n mukaan voi olla esteenä direktiivin 2001/29 ("tietoyhteiskuntadirektiivi") 3 artiklan 1 kohdan mukaiselle yleisölle välittämisen määritelmälle. Näin ollen CFR:n juniin asennettujen äänentoistojärjestelmien olemassaolo ei ollut yleisölle välittämistä.

Johtopäätökset

Ratkaisu näissä yhdistetyissä asioissa täydentää osaltaan EUT:n ratkaisukäytäntöä yleisölle välittämisen käsitteen osalta, ja sitä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, katsotaanko toimijan välittävän yleisölle musiikkiteoksia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti yleisölle välittämisen käsitteessä yhdistyy kaksi kumulatiivista tekijää: teoksen "välittäminen" ja teoksen "välittäminen yleisölle". Huomionarvoista on se, että EUT:n mukaan pelkkä äänentoistovälinen asentaminen ja niiden olemassaolo henkilöliikenteen kulkuneuvossa ei täyttänyt yleisölle välittämisen määritelmää, mutta niiden käyttö tekijänoikeudella suojatun tunnelmamusiikin soittamiseksi matkustajille sen sijaan täytti.

Ratkaisu Blue Airin lentokoneiden äänentoistojärjestelmistä soitetusta tunnelmamusiikista ja sen asemasta yleisölle välittämisenä myös osaltaan tukee EUT:n ratkaisukäytäntöä, joissa on korostettu käyttäjän keskeistä roolia ja sen tarkoituksellisuutta arviointiperusteena: mikäli käyttäjä tietoi-

senä menettelynsä seurauksista tarjoaa asiakkailleen pääsyn suojattuun teokseen, on tällöin kyse yleisölle välittämisestä. EUT on linjannut vastaavasti aiemminkin tapauksissa, joissa on yhtäältä katsottu, että ravitsemisliikkeen, hotellin tai terveyskylpylälaitoksen toiminnanharjoittajat (ks. asiat *SGAE* (C-306/05), *Football Association Premier League ym.* (C-403/08 ja C-429/08) ja *OSA* (C-351/12)) suorittavat välittämistoimen, kun he siirtävät asiakkailleen tietoisesti suojattuja teoksia lähettämällä tarkoituksellisesti tiloihinsa sijoitettujen televisio- tai radiovastaanottimien avulla signaalin. Samoin kuntoutuskeskuksen toiminnanharjoittaja, joka tietoisesti siirtää potilailleen suojattuja teoksia useisiin paikkoihin kyseisessä laitoksessa sijoitettujen televisiovastaanottimien avulla, katsotaan suorittavan välittämistoimen (ks. *Reha Training*-asia (C-117/15)).

Ratkaisun kantaa tukee se näkemys, että muun muassa Blue Airin tarkoituksiperänä on ollut suurempi yhteys lentoyhtiön liiketoimintaan, tunnelmamusikin luodessa matkustaja-asiakkaillensa mukavampaa matkustustunnelmaa, kun taas CFR:n tapauksessa, jossa tosiasiallisesti teoksia ei oltu välitetty yleisölle, kyse oli pelkästä aineiston välittämisen mahdollistavien välineiden sijoittamisesta henkilöjunaliikenteeseen. Vastaavasti myös *Stim ja SAMI*-asiassa (C-753/18) EUT katsoi, ettei pelkkä radiovastaanottimilla varustettujen vuokra-ajoneuvojen vuokralle tarjoaminen täyttänyt tekijänoikeudella suojatun sisällön yleisölle välittämisen määritelmää.

Kansainvälinen
tekijänoikeudellinen
oikeuskäytäntö

Tekijänoikeus televisiolähetykseen –
(Ruotsin korkein oikeus, Mål: B 1513-22, *Valtakunnansyyttäjä & belN Media Group LLC > AA-H & HA-H*, 12.5.2023)

Keskeinen kysymys

Ruotsin korkeimman oikeuden valituslupa-asiassa oli kyse siitä, olivatko belN:n televisiolähetykset Ruotsin tekijänoikeuslain 48 §:n nojalla suojattuja.

Tausta ja asian käsittely alemmissa tuomioistuimissa

belN Media Group LLC ("belN") tuotti televisio-ohjelmia Qatarissa. Yhtiö oli ostanut oikeudet erilaisten urheilutapahtumien esittämiseen, lisännyt oman selostuksensa asianmukaisella kielellä ja lisäksi tuotti omaa sisältöä lähetettäväksi urheilutapahtumien taukojen aikana. Ohjelmasignaalit lähetettiin tämän jälkeen kuitukaapelin välityksellä Qatarin belN:stä Ranskan belN:ään. Signaalit lähetettiin edelleen Iso-Britanniaan ja Espanjaan satelliitteihin linkitystä varten, jotta tilaajat voisivat vastaanottaa ne paikan päällä.

Advanced TV Network Sweden AB ("ATN"), harjoitti liiketoimintaa, joka koostui televisiolähetysten vastaanotosta, dekodauksesta, pakkaamisesta ja edelleen lähettämisestä maksua vastaan. AA-H:ta ja HA-H:ta syytettiin ATN:n edustajina muun muassa rikoksista eräiden dekodauslaitteiden kieltämisestä annetun lain nojalla ja tekijänoikeuslain nojalla. Syytteen mukaan AA-H ja HA-H olivat 1. heinäkuuta 2014 ja 23. elokuuta 2016 välisenä aikana yhdessä ja yhteisymmärryksessä toistensa ja muiden kanssa tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta laittomasti edelleen lähettäneet belN:n televisiolähetysä. Täten he olivat syytteen mukaan loukanneet belN:n oikeutta televisiolähetysä.

Patentti- ja markkinatuomioistuin (*Patent- och marknadsdomstolen via Stockholms tingsrätt*) tuomitsi molemmat vastaajat vankeusrangaistuksiin rikoksista tiettyjen dekodauslaitteiden kieltämisestä annetun lain ja tekijän-

oikeuslain nojalla. Vastaajat määrättiin lisäksi yhteisvastuullisesti maksamaan belN:lle vahingonkorvauksena 194.794.000 Ruotsin kruunua korkoineen. Patentti- ja markkinatuomioistuimen mukaan belN:n televisiolähetykset olivat tekijänoikeuslain nojalla suojattuja, sillä lähetysten voitiin katsoa tapahtuneen Rooman yleissopimuksen osapuolina olevissa maissa, Espanjassa ja Iso-Britanniassa.

Patentti- ja markkinaylioikeus (ylempi patentti- ja markkinatuomioistuin Svean hovioikeudessa, *Patent- och marknadsdomstolen vid Svea hovrätt*) kuitenkin hylkäsi syytteet tekijänoikeusrikoksesta molempien vastaajien osalta. AA-H:n tapauksessa tuomioistuin hylkäsi syytteen rikoksesta eräiden dekodauslaitteiden kieltämisestä annetun lain nojalla, mutta HA-H kuitenkin tuomittiin rikoksesta kyseisen lain nojalla ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Tuomioistuin hylkäsi belN:n vahingonkorvausvaatimuksen ja vapautti molemmat vastaajat velvollisuudesta korvata belN:n oikeudenkäyntikulut. Patentti- ja markkinaylioikeus katsoi lisäksi, ettei belN:n televisiolähetykset saaneet suojaa tekijänoikeuslain nojalla, koska ne oli tehty Qatarista käsin, eikä Qatar ollut liittynyt Rooman yleissopimukseen kyseisenä ajankohtana. Tuomioistuimen mukaan ei muutoinkaan ollut tukea sille, että lähetykset olisivat tekijänoikeuslain nojalla suojattuja.

Korkein oikeus myönsi valitusluvan koskien sitä, olivatko belN:n televisiolähetykset kyseisenä ajanjaksona tekijänoikeuslain 48 §:n nojalla suojattuja. Syyttäjä kuitenkin vaati, että sekä AA-H että HA-H tuomittaisiin vankeuteen rikoksista eräiden dekodauslaitteiden kieltämisestä annetun lain sekä tekijänoikeuslain nojalla. belN niin ikään vaati, että korkein oikeus kumoaa patentti- ja markkinaylioikeuden tuomion siltä osin kuin se koskee syytteiden hylkäämistä, vahingonkorvausta ja belN:n oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevaa vaatimusta ja palauttaa asian takaisin tuomioistuimeen jatkokäsittelyä varten. AA-H ja HA-H vastustivat patentti- ja markkinaylioikeuden tuomion muuttamista.

Ratkaisu

Ruotsin tekijänoikeuslain 5 luvussa käsitellään tietyt tekijänoikeuksiin liittyviä oikeuksia ja sen 48 §:ssä säädetään televisioyhtiöiden oikeuksista lähetyksiinsä. Lainkohdan mukaan televisioyhtiöllä on yksinoikeus televisiolähetyksestä määräämiseen ja muun muassa sallia sen edelleen lähettäminen. Korkein oikeus tarkensi, että yksinoikeus koskee nimenomaisesti ohjelmaa sisältävien signaalien lähettämistä, eli niin kutsuttuja signaali-oikeuksia, eikä ohjelman sisältöä. ”Lähettämistä” on käsitteenä tarkoitettu teknologianeutraalisti.

Lisäksi Ruotsin tekijänoikeuslain 61 §:ssä säädetään tekijänoikeuksien lähi-oikeuksien sellaisten oikeuksien osalta, joilla on yhteys Ruotsiin. Televisiolähetyksen osalta lainkohta sovelletaan periaatteessa Ruotsissa tapahtuviin lähetyksiin tai jos televisioyhtiöllä on kotipaikka Ruotsissa. Lisäksi Ruotsin valtioneuvosto voi tietyin edellytyksin antaa määräyksiä tekijänoikeuslain soveltamisesta muihin maihin lain 62 §:n nojalla. Tällaisia määräyksiä on annettu Ruotsin kansainvälisessä tekijänoikeusasetuksessa (*internationell upphovsrättsförordning* (1994:193)), jonka 12 §:ssä todetaan, että tekijänoikeuslain 48 §:ää ja siihen liittyviä säännöksiä sovelletaan myös muissa maissa kuin Ruotsissa tehtyihin ääniradio- ja televisiolähetyksiin, jos kyseinen maa on Rooman yleissopimuksen sopimuspuoli, sekä sopimusmaahan sijoittautuneiden radio- tai televisioyhtiöiden lähetyksiin.

Yleissopimuksen tarkoituksena on, että maa, joka on sitoutunut noudattamaan yleissopimuksen sääntöjä, on velvollinen tarjoamaan suojaa muista sopimusmaista tuleville lähetyksille. Näin ollen Ruotsin tekijänoikeuslainsäädännön piiriin kuuluvat radio- ja televisioyhtiöt saavat suojaa muissa sopimusmaissa sitä vastaan, että muiden sopimusmaiden tekijänoikeuslainsäädännön piiriin kuuluvat yhtiöt saavat suojaa Ruotsissa (ns. vastavuoroinen suoja). Korkein oikeus katsoi, että vaikka yleissopimuksen laatimishetkellä ei satelliittilähetyksiä vielä ollut, voidaan kuitenkin katsoa, että myös satelliittilähetykset kuuluvat asetuksen soveltamisalaan.

Korkein oikeus totesi myös, että tekijänoikeuslain 61 §:n taustalla olevan EU:n verkkolähetyksdirektiivin mukaan tekijänoikeudellisesti merkityksellisen toiminnan katsotaan tapahtuvan siinä valtiossa, jossa yleisradioyhtiö valvonnassaan ja vastuullaan esittää esitykset keskeytymättömässä lähetyksessä satelliittiin ja tätä kautta johonkin valtioon. Tätä sääntöä ei kuitenkaan sovelleta, jos lähetystoiminta tapahtuu ETA:n ulkopuolisessa maassa, joka ei tarjoa direktiivin säätämää suojan tasoa. Lain 61 §:n soveltaminen edellyttää, että kyseessä on tekijänoikeuslain nojalla suojattu teos.

Relevanttia tässä tapauksessa oli siis arvioida, mistä paikasta lähetys on tehty. Arviointi on jokseenkin vaikeaa tilanteessa, jossa lähetykseen liittyy useita teknisiä vaiheita eri maissa. Rooman yleissopimuksessa ei nimenomaisesti säännellä satelliittilähetyksiä, eikä siinä ole erityisiä määräyksiä siitä, missä monivaiheisen lähetysten katsotaan tapahtuneen. Myöskään kansainvälisessä tekijänoikeusasetuksessa ei ole tällaisia määräyksiä. EUT:n oikeuskäytännössä on katsottu, että satelliittilähetyksen tavanomaisia teknisiä välikappaleita ei olisi pidettävä lähetysketjun keskeytyksinä, vaan kaikki tällaisen ketjun osat olisi katsottava muodostavan yhden satelliitin välityksellä tapahtuvan yleisölle välittämisen. Korkein oikeus katsoi, että tätä lähestymistapaa voidaan pitää johdonmukaisena Rooman yleissopimuksen ja kansainvälisen tekijänoikeusasetuksen määräysten sanamuodon kanssa.

Kun kyse on lähetyksestä, johon liittyy useita teknisiä välivaiheita, on selvää, että lähetys on tehty siinä maassa, jossa signaalit on alun perin tuotettu. Televisioyhtiöiden tekemät merkittävät investoinnit eivät olisi mahdollisia ilman oikeudellista suojaa muiden tahojen luvaton käyttöä vastaan ja korkeimman oikeuden mukaan voidaan olettaa, että investoinnit on tehty ensisijaisesti siinä maassa, jossa lähetys on aloitettu. Korkein oikeus totesi, että on selvää, että useita teknisiä vaiheita sisältävä satelliittilähetyks olisi yleensä katsottava kansainvälisen tekijänoikeusasetuksen 12 §:ää sovellettaessa tehdyksi siinä maassa, jossa ohjelmasignaalien lähettäminen aloitettiin.

belN:llä ei ole rekisteröityä toimipaikkaa Ruotsissa, eikä muussakaan tuohon aikaan Rooman yleissopimuksen osapuolena olleessa maassa. Arvioitavaksi tuli näin ollen, oliko lähetyksistä tehty jossakin sopimusvaltiossa. Qatarissa sijaitseva belN lähetti ohjelmasignaaliin kuitukaapelilla Ranskassa sijaitsevaan belN:iin ja sen jälkeen Espanjassa ja Iso-Britanniassa sijaitsevien linkkien kautta satelliitteihin, jotka puolestaan lähettivät signaalit maahan tilaajien vastaanotettaviksi. Kansainvälisessä tekijänoikeusasetuksessa kaikkia tämän lähetyksien vaiheita on pidettävä yhtenä satelliitin välityksellä tapahtuvana yleisölle tapahtuvana lähetyksenä. Lähetyksen on näin ollen katsottava tapahtuneen Qatarissa, jossa ohjelmasignaalin lähettäminen aloitettiin. Sen sijaan Ranskassa, Espanjassa tai Iso-Britanniassa ei ole tapahtunut lähetyksiä, koska siellä oli ollut vain tavanomaisia teknisiä välittäjiä.

Qatar ei ollut kyseisenä ajanjaksona Rooman yleissopimuksen sopimuspuoli, joten kansainvälisen tekijänoikeusasetuksen 12 §:ää ei voida soveltaa. Myöskään mikään muu ei tue sitä, että lähetyksiä suojattaisiin tekijänoikeuslain 48 §:n nojalla. Näin ollen korkein oikeus totesi, että belN:n televisiolähetykset eivät olleet tekijänoikeuslain 48 §:n nojalla suojattuja kyseisenä ajanjaksona. Siten korkein oikeus ei myöntänyt valituslupaa muidenkaan asioiden kohdalla eikä muuttanut patentti- ja markkinaylioikeuden tuomiota.

Johtopäätökset

Tekijänoikeuslain mukaiseen teoskynnyksen ylittymiseen ja siten suojan saamiseen vaikutti se, oliko televisiolähetyksistä tehty Rooman yleissopimuksen osapuolena olevassa valtiossa. Merkitystä ei ollut sillä, että lähetykset ”kierrätettiin” EU-valtioiden kautta, sillä nämä katsottiin vain lähetyksen teknisiksi välittäjiksi. Ruotsin korkeimman oikeuden tulkinta selventää arviointikriteereitä – keskeistä on taten arvioida, missä maassa lähetyksen signaalien on katsottava syntyneen.

Tekijänoikeusrekisteröinnin peruuttaminen ja hylkääminen tekoälyn käytön vuoksi – (Yhdysvaltain tekijänoikeusvirasto (USCO), *Registration Decision on Zarya of the Dawn*, 21.2.2023, ja *Review Board Decision on Théâtre D’opéra Spatial*, 5.9.2023)

Keskeinen kysymys

Voitiinko tekoälyllä luotuihin teoksiin rekisteröidä tekijänoikeus Yhdysvaltain lainsäädännön mukaisesti?

Tausta

Yhdysvaltain tekijänoikeusvirasto (USCO) on kuluneena vuonna 2023 ottanut kahdesti kantaa tekoälyn käytön merkitykseen rekisteröitäessä tekijänoikeuksia. Helmikuussa tapauksessa *Zarya of the Dawn*, USCO oli aikaisemmin myöntänyt tekijänoikeusrekisteröinnin Kristina Kashtanovalle koskien hänen sarjakuvaansa *Zarya of the Dawn*:ia. Myöhemmin kävi ilmi, että sarjakuvan kuvat oli luotu käyttämällä Midjourney-tekoälytyökalua, mitä ei ollut kerrottu hakemuksessa. Tämän tultua ilmi, päätti USCO arvioida uudelleen sarjakuvan rekisteröitävyyden. Kuvien rekisteröitävyyttä Kashtanova perusteli sillä, että tekoälyn tuotokset olivat syntyneet hänen omien luovien valintojensa ansiosta. Lisäksi Kashtanova väitti, että tämä oli jatkanut joidenkin tekoälyn luomien kuvien muokkaamista käyttäen Adobe Photoshop-kuvankäsittelyohjelmaa, ja kuvien voitiin taten katsoa ansaitsevan tekijänoikeussuojaa.

Asiallisesti hyvin samankaltaisessa tapauksessa *Théâtre D’opéra Spatial* kuluneen vuoden syyskuulta oli puolestaan kyse siitä, että USCO kieltäytyi rekisteröimästä Jason Allenin luomaa yksittäistä kuvateosta, koska sen luomisessa oli käytetty edellä mainittua Midjourney-tekoälytyökalua. Kuten aikaisemmassa tapauksessa, myös Allen oli jatkanut tekoälyn luoman teoksen muokkaamista käyttämällä Adobe Photoshop-kuvankäsittelyohjelmaa, sekä toista, Gigapixel-nimistä tekoälytyökalua.

USCO:n tehtäväksi jäi täten kummassakin tapauksessa arvioida, voitiinko osittain tekoälyllä luotuihin teoksiin rekisteröidä tekijänoikeus.

Ratkaisut

Zarya of the Dawn -tapauksessa USCO perui tekijänoikeuden rekisteröinnin sarjakuvan kuville, koska ne olivat tekoälyn, eivätkä näin ollen ihmisen luovan työn tulosta. USCO:n mukaan Kashtanovan Midjourney-tekoälytyökaluun syöttämät tekstikehotteet eivät työkalun toimintaperiaatteen vuoksi ilmentäneet riittävällä tavalla inhimillistä tekijyyttä. USCO:n mukaan tekoälytyökalun käyttäjä ei voinut nimittäin riittävällä tavalla ohjata kuvien luomista, koska ei ollut mahdollista ennustaa etukäteen, mitä työkalu tulee luomaan. Tämä prosessi ei täten ollut samanlainen kuin ihmistäiteilijan, -kirjailijan tai -valokuvaajan luomisprosessi, eikä kuvien luomiseen käytetyllä ajalla, vaivalla tai kustannuksilla ollut tässä yhteydessä merkitystä. Lisäksi USCO:n mukaan Kashtanovan itse tekemät muutokset joihinkin tekoälyn luomiin kuviin olivat niin vähäisiä, tai niitä ei voitu luotettavasti erottaa tekoälyn luomuksista, ettei tekijänoikeutta voitu myöntää tälläkään perusteella.

USCO:n mukaan Kashtanovaa voitiin kuitenkin pitää teosten kirjallisiin ja visuaalisiin elementteihin liittyvien valintojen tekijänä. Täten USCO päätyi kumoamaan tekijänoikeuden teokseen kokonaisuudessaan, mutta myöntämään rajatun tekijänoikeuden sarjakuvan niihin materiaaleihin, joiden luomiseen Kashtanova oli itsenäisesti osallistunut. Uudesta myönnetystä rekisteröinnistä poissuljettiin nimenomaisesti tekoälyn luoma taide.

Théâtre D'opéra Spatial -tapauksessa USCO päätyi niin ikään hylkäämään hakijan rekisteröintipyyntönsä. Päätös annettiin useamman valituskerroksen jälkeen, joissa Allen pyysi USCO:a uudelleenarvioimaan rekisteröinnin hylkäämistä. USCO perusteli hylkäämistä aikaisemmassa ratkaisussa omaksutulla tulkinnallaan, jonka mukaan satojenkaan tekstipyyntöjen syöttäminen *kyseiseen* tekoälytyökaluun ei osoittanut riittävää inhimillistä tekijyyttä. Päätöksen tueksi viitattiin myös USCO:n tekoälyä koskeviin ohjeisiin, jotka

USCO oli julkaissut ensimmäisen ja toisen tapauksen välisenä aikana. Ohjeet sisälsivät aikaisemman tapauksen tulkintaa vastaavan ohjeen tekoälyn luomien teosten rekisteröintiin.

Merkityksellistä on, että USCO ei kuitenkaan poissulkenut sitä, etteikö tekstikehotusten syöttäminen johonkin toisella toimintaperiaatteella toimivaan tekoälytyökaluun voisi sisältää riittävän määrän luovuutta tekijänoikeusrekisteröinnin myöntämiseen. USCO ei myöskään poissulkenut sitä, etteivät Allenin Adobe Photoshop -kuvankäsittelyohjelmalla kuvaan tekemät muokkaukset voisi itsessään saada tekijänoikeussuojaa. Koska Allen kuitenkin haki suojaa koko teokselle, ja kieltäytyi rajoittamasta rekisteröintipyyntöään vain tähän kuvankäsittelyohjelmalla muokattuun osaan kuvasta, ei USCO myöntänyt teokselle tekijänoikeusrekisteröintiä.

Johtopäätökset

Ratkaisut selventävät, millä edellytyksillä Yhdysvalloissa voidaan myöntää tekijänoikeussuojaa teoksille, jotka on luotu generatiivista tekoälyä käyttäen. Merkityksellistä on, ettei USCO:n ratkaisuja tule tulkita yksiselitteiseksi kieltäytymiseksi myöntää suojaa myös tekoälyllä osittain luoduille teoksille. USCO nimittäin jätti oven auki sille, että vastaisuudessa myös tekoälyn luomat teokset voisivat täyttää inhimillisen tekijyyden vaatimuksen, kunhan tekoälyn toimintalogiikka eroaa riittävästi Midjourney-tekoälytyökalun toimintalogiikasta. Huomionarvoista tässä yhteydessä tulee olemaan se, että ihminen pystyy tekstikehotteita syöttämällä vaikuttamaan täsmällisemmin siihen, minkälaisen teoksen tekoäly luo.

Eurooppalaista oikeuskäytäntöä vastaavasta tilanteesta koskien generatiivisen tekoälyn luomia teoksia ei vielä ole saatu. Onkin mielenkiintoista nähdä, miten asiaa tullaan arvioimaan EU-alueen tuomioistuimissa. Tältä osin mielenkiintoa lisää se, että mm. teoskynnyksen osalta käytäntö on vaihdellut eri jäsenmaissa. USCO:n ratkaisussa omaksutut linjaukset vaikuttavat kuitenkin sellaisilta, että ne voisivat olla puollettavissa myös Atlantin tällä puolella.

krogerus

Technology, Data & IP -praktiikka

Kalle Hynönen

Partner

+358 (0)50 544 8981

kalle.hynonen@krogerus.com

Mika Puittinen

Partner

+358 (0)50 395 1673

mika.puittinen@krogerus.com

Saara Leino

Senior Associate

+358 (0)44 368 1806

saara.leino@krogerus.com

Alexander Bützow

Senior Associate

+358 (0)50 516 4455

alexander.butzow@krogerus.com

Laura Äijälä

Senior Associate

+358 (0)40 860 4419

laura.ajjala@krogerus.com

Aleksi Yli-Houhala

Associate

+358 (0)50 338 6447

aleksi.yli-houhala@krogerus.com

Iiris Rantanen

Senior Associate

+358 (0)50 585 2646

iiris.rantanen@krogerus.com

Ulla Heimala

Associate

+358 (0)50 470 0821

ulla.heimala@krogerus.com

Liisa Ollberg

Associate

+358 (0)40 040 5514

liisa.ollberg@krogerus.com

Annaleena Hakala

Associate

+358 (0)50 557 0778

annaleena.hakala@krogerus.com

Maria Lilius

Associate

+358 (0)44 549 5665

maria.lilius@krogerus.com

Laura Oiva

Associate

+358 (0)50 550 8258

laura.oiva@krogerus.com

Maria Lahdenranta

IP Specialist

+358 (0)50 407 5016

maria.lahdenranta@krogerus.com

Anni Sofia Kivi-Koskinen

Associate Trainee

+358 (0)44 368 1801

annisofia.kivi-koskinen@krogerus.com

Riku Toivio

Associate Trainee

+358 (0)44 740 1083

riku.toivio@krogerus.com

krogerus

